

De Oude Kerkhof in Veldhoven - d'Ekker

Inleiding

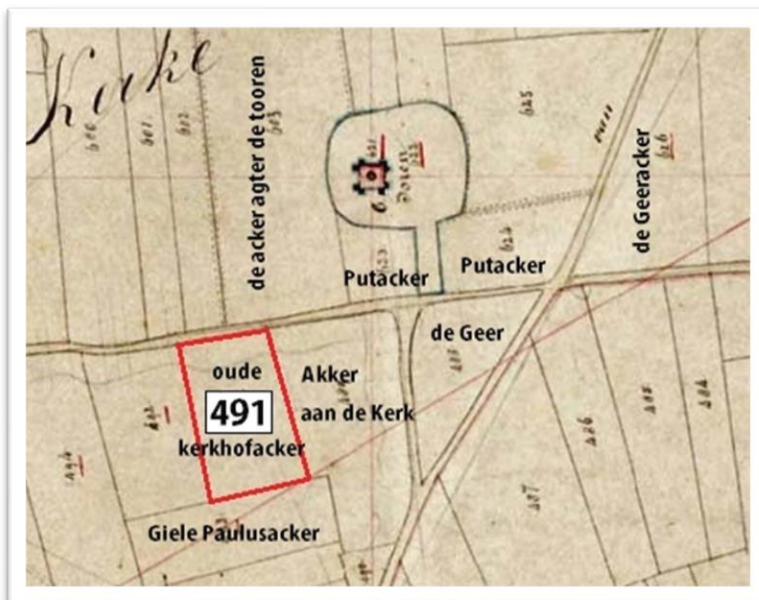
In de wijk d'Ekker ligt omsloten door de Ceciliastraat, de Schotelmansstraat en de Oude Kerkhof een parkje met grote monumentale bomen. Een bordje met de tekst '*De Oude Kerkhof*' en de gelijknamige straatnaam bevestigen dat hier ooit een kerkhof lag waarvan de laatste grafmonumenten in 1992 zijn verdwenen. Een grove schatting leert ons dat hier mogelijk 7 à 10 duizend mensen begraven liggen. Een beukenhaagje, een kunstwerk, stroken klinkerbestrating en folly-achtige stukken metselwerk roepen herinneringen op aan een lang verleden, aan het middeleeuwse Veldhoven. Het voorzetsel "**De**" in de naam roep wellicht vraagtekens op. In het ABN is 'kerkhof' onzijdig en is het dus 'het kerkhof'. In datzelfde ABN is 'hof' in de betekenis van *tuin* echter mannelijk en is het dus 'de hof'. Het regionaal dialect voegt zich voor kerkhof als *de tuin van de kerk* naar de mannelijke variant waardoor het 'de kerkhof' wordt. Vermeldenswaard is in dit verband de verwijzing naar de familienaam 'van de Kerkhof' die als adresnaam hiervan is afgeleid.

Op den Rösheuvel

Het ontstaan

Al in de 13^e eeuw zou er een parochie in Veldhoven, of beter is het te spreken over Zonderwijk, zijn geweest waarvan de priorij, later de abdij van Postel het patronaatsrecht wist te verwerven. Wanneer op het terrein dat thans bekend is onder de naam 'de oude kerkhof' een kerk is gesticht en daarmee ook het gebruik van dit terrein is gaan dienen als kerkhof, is niet met zekerheid vast te stellen. Naast historische bronnen bieden ook de resultaten van een (beperkt) archeologisch onderzoek dat in 1992 door de Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven is uitgevoerd, enig zicht op de vroegste geschiedenis van het terrein.

Door dat onderzoek bleek ook de plattegrond van de kerk gereconstrueerd te kunnen worden. Het gebouw werd immers vóór 1832, de invoering van het kadaster, al gesloopt. De toren die pas in 1834 werd afgebroken werd door de landmeters van het kadaster nog wel ingemeten en gekarteerd.

Nevenstaand detail van de kadasterkaart illustreert de situatie in 1832. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar het perceel met nummer 491. Een transportakte uit 1513 is terug te voeren op dit perceel dat dan wordt aangeduid als 'auden kerchof' waarin Henrick Janssoen het koopt van de Kerk van Zonderwijk. Mogelijk was dit de plaats waar een oudere kerk heeft gestaan, en daarmee ook een ouder kerkhof is geweest.¹

Hoe zag het kerkhof er in de 18e eeuw uit?

Naar huidige maatstaven zagen kerkhoven er in de 18^e eeuw heel ruw, onverzorgd en vervallen uit. Dat valt op te maken uit een aantal prenten die allemaal hetzelfde beeld te zien geven. Verondersteld mag worden dat de situatie hier, in Veldhoven, niet anders zal zijn geweest.

¹ Het terrein is nooit archeologisch onderzocht. In 1958 werden hier woningen gebouwd aan de Tiendestraat en de Floreffestraat.

Op den Rösheuvel

In Mill wordt op 24 september 1743 een graf gedolven. Op de achtergrond de kerk waarvan het schip tot een ruïne is vervallen.

De gemeenterekening over de periode 1 mei 1747 tot en met april 1748 vertoont een merkwaardige post: “Voor tien vat ekele om op kerkhoff te saijen 2-11-0”.² Dat het de bedoeling was om met de eikels een haag in te zaaien ligt niet erg voor de hand want 41 jaar later spreekt Hendrik Verhees over een inmiddels vervallen kerkhofmuur.

Landmeter Hendrik Verhees was in 1788 in Veldhoven en maakte een schets van de kerk. Hij noteerde erbij:

Veldhoven den 29 Augustus 1788 staande midden in den akker en met lindeboomen rond om beplandt die swaar zijn. Aan de zijde kant tegens over het coor aan de vervallen kerkhofmeur is een put die tans ook droog is.

Besmettelijke ziekten

Ook vroeger realiseerde men zich heel goed dat de stoffelijke overschotten van mensen die aan een besmettelijke ziekte waren overleden, ook na begraving nog een risico voor de volksgezondheid kunnen betekenen. In sommige plaatsen trachtte men het risico te beperken door de kist van de overledene aan de binnenzijde te bestrijken met ongebluste kalk, zoals in Eindhoven het geval was. Ook kwam het voor dat deze

² RHCe gemeentebestuur Veldhoven, 1517-1810, Dorpsrekeningen, 1738-1811, inv. 3130.

Op den Rösheuvel

overledenen op een afzonderlijke begraafplaats ter aarde werden besteld. Mogelijk is dat ook in Veldhoven het geval geweest. Dat is althans de conclusie die kan worden getrokken uit de “Beschrijving van Veldhoven”, een manuscript van schoolmeester Cornelis Rijken dat dateert uit 1941.³ Bij zijn aantekeningen over het gehucht Broek beschrijft hij de herbouw na een brand van de sigarenfabriek ‘Paladijn’ in 1929. En hij vervolgt dan:

De zoo even genoemde schoenfabriek kwam tot stand in 1915. Tegelijkertijd werden enkele woningen daarnaast gebouwd voor de werklui.

Op de plek waar deze rij huizen staan lag vroeger een groote vischvijver, die ontstaan was bij den aanleg van den straatweg en waaruit de aarde diende om de lage zandstraat op te hoogen. Bij dit uitgraven -zoo vertelde mij zekere Martinus Vermeulen die aan dit werk mede hielp- stiet men op menschenbeenderen⁴. Deze waren geraamten van pestlijders; die daar begraven waren in den tijd dat de pest hier heerste (1633 en vlg).

Om meerdere besmetting te voorkomen, werden lijken hier begraven, omdat het ouwe kerkhof te ver afgelegen was. Onder het Veldhovensche volk had deze plek den naam van "pers kerkhof" = paardekerkhof en verwisselde het pest met pèrs: een paard luidt in de spreektaal pèrd.

De legende zegt, dat tijdens de pestziekte, als de lijken werden uitgedragen, wat altijd in den schemeravond gebeurde, telkenmale een wit paard verscheen, zonder dat iemand wist, waar het vandaan kwam, stil hield bij de huizen waaruit de lijken werden gebracht, zich gewillig in een wagen had laten aanspannen, waarop de dooden werden vervoerd, om daarna weer even geheimzinnig te verdwijnen als het was gekomen om ‘s anderendaags zijn werk te hervatten.⁵

De genoemde wegaanleg betreft de provinciale weg van Eindhoven naar Turnhout die in 1854 werd aangelegd. Martinus Vermeulen was toen 30 jaar oud.

---

³ Het bewerkte manuscript is in 2017 in boekvorm uitgegeven door de Stichting Veldhoven-Dorp Historisch Bekeken.

⁴ Martinus Vermeulen werd in 1824 geboren te Veldhoven en overleed er op 22 juni 1895, 70 jaar oud.

⁵ Van dezen tijd dagtekent de jaarlijksche processie van Veldhoven en Eersel naar Werbeek

Op den Rösheuvel

De Dorpsstraat in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Rechts, met de witte gevel, de voormalige sigarenfabriek *Paladijn*, waar toen de Dienst Gemeentewerken en Bedrijven was gevestigd. Rechts op de voorgrond de arbeiderswoningen waarover meester Rijken schrijft.

Het einde van de generaliteitsperiode.

Tegen het einde van de 18^e eeuw groeit overal in West-Europa onder invloed van de Verlichting het verzet tegen de heersende feodale orde. In 1787 breekt er in de Republiek een opstand uit tegen het stadhoudelijk gezag. Die wordt onderdrukt, maar als in 1795 Franse legers de Republiek grotendeels weten te bezetten komt er een nieuwe staatsvorm tot stand: de *Bataafsche Republiek* die gebaseerd is op 'Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap'. Scheiding van kerk en staat doet zijn intrede en aan de suprematie van de Nederduitsch Gereformeerde staatskerk komt een einde. In 1798 komt de 'Staatsregeling voor het Bataafsche Volk', de eerste grondwet van ons land tot stand. Daarin wordt een regeling opgenomen voor herverdeling van het kerkelijk bezit.⁶

---

⁶ ADDITIONEELE ARTIKELEN TOT DE ACTE VAN STAATSREGELING

VI. Alle Kerkgebouwen en Pastorij-Huisen der voormaals Heerschende Kerk, voor zoo verr' zij, door aanbouw uit de afzonderlijke Kas der Gemeente, geene bijzondere en wettige eigendommen zijn, worden overgelaten aan de beschikking van ieder Plaatslijk Bewind, om deswege tusschen alle Kerkgenootschappen eenig vergelijk te treffen, en wel binnen de eerstkomende zes Maanden na de aanneming der Staatsregeling.

De grondslag van dit vergelijk is, in iedere Plaats, het grootst aantal van Leden der onderscheiden Kerklijke Genootschappen, hetgeen alzoo de relative meerderheid van Zielen zal uitmaaken.

Hetzelve zal de vóórkeus hebben omtrend de naasting eener Plaatslijke Kerk en Pastorij, onder bepaling echter, na gedaane begrooting van de waarde dier Gebouwen, van eene maatige uitkeering, hetzij in eens, of bij termijnen, aan de andere Kerk-Gemeenten, naar evenredigheid van

derzelver Leden, welke allen, door deze bepaling, worden gehouden, voor altijd afstand gedaan te hebben van de gemeene aanspraak.

Op den Rösheuvel

De regeling komt erop neer dat het grootste kerkgenootschap aanspraak kan maken op het kerkgebouw, maar de minderheden hebben wel recht op een evenredige afkoopsom. De torens bij de kerken hebben een algemene functie en worden verklaard eigendom te zijn van de burgerlijke gemeente. Maar.....over de begraafplaatsen wordt niets bepaald!

Op de meeste plaatsen wordt ook de begraafplaats beschouwd als zijnde eigendom van de burgerlijke gemeente met een algemeen karakter. In tegenstelling tot veel andere plaatsen komt in Veldhoven de herverdeling door een onderlinge minnelijke schikking tot stand. In het register van resoluties van de municipaliteit staat de overeenkomst van 3 november 1798 tussen de gemeente en de beide kerkgenootschappen beschreven.

De voorwaarden waren de volgende:

1. Het kerkhof en de bomen die erop en omheen staan zullen gezamenlijk eigendom blijven van beide kerkgenootschappen.
2. Niemand zal voortaan nog in de kerk mogen begraven worden, maar op de algemene begraafplaats van beide kerkgenootschappen.
3. De vloer in de kerk mag worden opgehoogd, mits de daaronder liggende stoffelijke overschotten zoveel mogelijk ongeroerd blijven en met de nodige eerbied zullen worden behandeld.
4. Twee banken welke nog in de kerk zijn met de bijbels en boeken zullen het eigendom blijven van de protestanten.
5. De protestanten krijgen geen geldelijke vergoeding, maar in plaats daarvan mag de dominee het huis op Den Broek, dat eigendom is van de burgerlijke gemeente, blijven bewonen en zal hij daarvoor niet een marktconforme huur van 60 gulden per jaar hoeven te betalen, maar slechts 40 gulden per jaar.⁷

Het eigendom van het kerkhof komt dus in het gezamenlijk bezit van de beide kerkgenootschappen en zal daarom 'algemeen' van karakter zijn, maar ook hier zal -zoals in de meeste plaatsen ook al in de 18^e eeuw gebruikelijk was- de beide gezindten gegroepeerd zijn begraven. Merkwaardigerwijs wordt het kerkhof in 1832, bij de invoering van het kadaster, op naam gesteld van de burgerlijke gemeente en daar is men er de hele 19^e eeuw van overtuigd dat de begraafplaats gemeentelijk eigendom is en algemeen van signatuur.

De alzo genaaste Kerken en Pastorijen blijven, ten allen tijde, onder de bezitting, beheering, en het speciaal onderhoud dier Kerk-Gemeenten, aan welken dezelve, volgens het hier voorgaand onderling Contract, zijn toegewezen.

De geschillen, over dit een en ander ontstaande, worden ten spoedigsten beslist door het Vertegenwoordigend Ligchaam.

De Torens, aan de Kerkgebouwen gehecht, benevens de Klokken, met derzelver huisingen, worden verklaard, eigendommen te zijn en te blijven der Burgerlijke Gemeenten, staande ten allen tijde onder derzelver behering en onderhoud.

⁷ Omdat de kerkdiensten in een vertrek van de pastorie moesten worden gehouden had de dominee ook minder profijt van het huis. Pas in 1826 werd er een kerkje achter de pastorie aan de Dorpsstraat gebouwd.

De hervormde pastorie van Veldhoven.

Onder het bewind van de protestantse republiek had iedere gemeente de verplichting zorg te dragen voor de huisvesting van de plaatselijke dominee. In 1770 werd zodoende een nieuwe pastorie gebouwd voor ds. Arnoldus Ross. De kosten kwamen ook voor een deel voor rekening van Gestel en Blaarthem dat kerkelijk ook tot Veldhoven hoorde. (foto collectie RCE)

De katholieken kregen dus weer de beschikking over de kerk, maar wat voor een kerkgebouw! Een gebouw dat buiten het dorp in de akkers lag en in sterk verwaarloosde toestand verkeerde. Het is daarom begrijpelijk dat de voorkeur werd gegeven aan het gebruik van de schuurkerk in het centrum van het dorp. En de oude kerk.....die bleef gewoon leeg staan en verviel steeds verder. Maar de toren die het eigendom van de burgerlijke gemeente was, bleef in gebruik en werd ook onderhouden door de gemeente.

Het kerkhof wordt opgeknapt. Uit de gemeenterekening valt op te maken dat omstreeks 1800 het kerkhof flink is opgeknapt. Slechts twee jaar na het sluiten van de overeenkomst tussen de kerkgenootschappen is er kennelijk al een misverstand over het eigendom van het kerkhof. De gemeente verkeert

dan kennelijk al in de veronderstelling dat het haar eigendom is, zoals trouwens op de meeste plaatsen het geval is.

De gemeenterekening vermeldt dat er 72 lindeheesters zijn gekocht bij Jacobus van Oudenhoven (1755-1812) in Vessem waarvoor 21 gulden werd neergeteld. Dat men voor de aankoop bij Jacobus uitkwam is niet zo vreemd want die was in 1798 getrouwd met de Veldhovense Catharina van den Eijnden. Voor het uitdoen en het transport naar Veldhoven werd 2 gulden en 8 stuivers betaald.

Voor "het planten van voors: heesters en het gelijk maeken van den kerkhoff daarop gewerkt twintig dagen a 10 st(uijvers) dags is tien guldens" betaald.⁸

Ongeveer een jaar later, in de periode mei 1801 – april 1802, wordt er door de gemeente ook werk gemaakt van het vervangen van de luidklok in de toren. De oude, gebarsten klok wordt uit de toren gehaald en naar klokkengieter Hendrik Petit vervoerd om daar te worden gesmolten en opnieuw te worden gegoten. Petit voorzag de klok van de tekst: "Door mij geluid maak ik bekend den Godsdienst en het levensend Henricus Petit me fudit Anno Domini 1801". De gemeente betaalt hem er 336 gulden voor.

Bij de operatie zijn ook Jan P. Liebregts, timmerman Huijbert Mikkers en Jan van Sambeek betrokken.

⁸ RHCe gemeentebestuur Veldhoven, 1517-1810, inv. 3182 folio 10v.

Op den Rösheuvel

De toren krijgt ook een nieuw slot dat door P. van Dijk uit Eindhoven wordt geleverd voor 3 gulden en 9 stuivers.⁹

Gebruiken bij het luiden van de klokken

Het gebruik bestond (te Veldhoven), dat zolang een overledene ‘*boven aarde stond*’ door de buurlui driemaal per dag werd geluid: ’s morgens na de H. Mis, ’s middags en tegen de avond. Ze (de buurlui) kregen daarvoor geen betaling, doch ze werden na de bijzetting van het lijk, getracteerd op ½ ton, soms een heele ton bier. Dat bier heette ‘*luibier*’. Dit gebruik leide vaak tot verregaand misbruik. Pastoor Verhoeven (1826-1875) schafte het gebruik af.

Cornelis Rijken over het luiden van de klokken (Taxandria 1918, pag. 142)

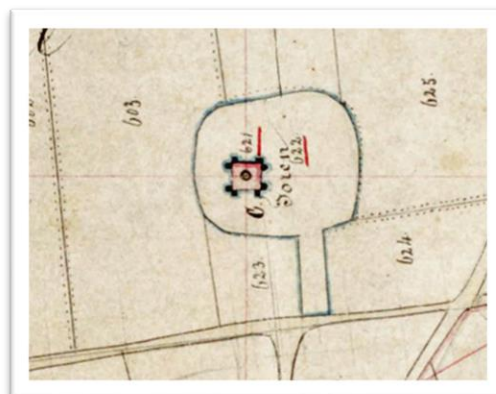
De sloop van de kerk

De oude kerk vervalt steeds verder en vormt meer en meer een blok aan het been van het kerkbestuur. Dat bestuur neemt het besluit toestemming te vragen om de kerk te mogen slopen.¹⁰ Na sloping zal de toren aan de kerkzijde open zijn en het bestuur stelt voor om de opening voor haar rekening dicht te metselen. Onder die voorwaarde kan de gouverneur instemmen met het verzoek en bij besluit van 12 december 1814 krijgt het kerkbestuur zijn instemming waarop het schip en het koor van de kerk worden gesloopt.¹¹

Kadaster

In 1832 wordt het kadaster ingesteld. De kerk is dan al gesloopt, maar de toren bestaat nog en die wordt dan ook ingemeten en op kaart gezet.

Het perceel met de toegangsweg en toren worden op naam gesteld van de burgerlijke gemeente Veldhoven. Ten onrechte voor wat betreft het kerkhof en de toegangsweg.

⁹ RHCE gemeentebestuur Veldhoven, 1517-1810, inv. 3184 folio 13v en 14.

¹⁰ In het jonge Koninkrijk der Nederlanden zijn veranderingen aan kerkelijke gebouwen onderhevig aan goedkeuring door de rijksoverheid.

¹¹ RHCE gemeentebestuur Veldhoven, 1517-1810, inv. 4585.

De sloop van de toren

In het jaar 1833 besloot pastoor Verhoeven een nieuwe kerk te bouwen. De middelen daartoe vond hij in een rijkssubsidie van 5000 gulden, in een toelage van het Domein van 1700 gulden, een inschrijving van 2500 gulden op het grootboek en milde bijdragen van de parochianen (Schutjes). Bovendien wendde hij zich tot het gemeentebestuur met het verzoek om de oude toren te mogen slopen om de afbraak daarvan als bouwmaterialen aan de nieuwe kerk te gebruiken.

De gemeenteraad toonde zich graag bereid het verzoek van de pastoor in te willigen en sloot daarom met het parochiaal kerkbestuur op 17 februari 1834 de volgende overeenkomst:

- 1. De gemeente staat aan het r.k. parochiaal kerkbestuur af den opstal van den parochialen toren met de daarin hangende klokken onder bepaling, dat dezelve op koste van laatstgenoemde zal worden afgebroken om de daarvan komende materialen aan het bouwen der nieuwe kerk te gebruiken.*
- 2. De materialen, van den toren voortkomende, moeten ten spoedigste worden weggeruimd, het kerkhof behoorlijk effen gemaakt en de graven ongeschonde blijven.*
- 3. Het r.k. kerkbestuur zal aan het gemeentebestuur betalen de som van 150 gulden.*
- 4. Er zal een behoorlijke toren aan de kerk worden gebouwd, waarin twee goede klokken zullen hangen, waarvan de kleinste thans in den ouden toren aanwezig is. Op den toren zal een goed uurwerk worden geplaatst dat door de Gemeente zal worden onderhouden.*
- 5. Men zal de bevoegdheid hebben om bij plechtige gelegenheden, feesten, brand, alarm en in buitengewone gevallen van de klokken gebruik te maken tegen betaling van de door contracten der beide kerkbesturen aan te stellen luiders.¹²*

Omdat ook het protestants kerkgenootschap gebruiksrecht had op de toren en op de daarin hangende klokken, om daarvan bij voorkomende gelegenheden gebruik te maken werd ook de toestemming gegeven tot de afstand.

De onderhandelingen, daarover gevoerd tussen Hendricus de Wit, burgemeester. Hendrik van Stiphout, Jan Smets, Willem van den Berg en Hendrik van den Wildenberg namens de gemeenteraad en door Arnold Kremer predikant, Jan Rudolf Hirzel, kerkvoogd en ouderling, Bernardus Damen, diaken van de hervormde gemeente van Veldhoven namens dit kerkbestuur, leidden tot de volgende overeenkomst 6 maart 1834:

- 1. Het protestantsch kerkbestuur doet afstand van alle regt en aanspraak, welke op den oude toren zoude kunnen hebben en stemt er in toe, dat dezelve wordt afgebroken en de daarvan komende materialen met de daarin hangende*

---

¹² Namens het gemeentebestuur werd dit contract getekend door Henricus de Wit burgemeester, Jan Rudolf Hirzel en Hendrik van Stiphout, assessoren, Jan Smits en Willem van den Berg, leden van de raad en namens het r.k. kerkbestuur: door Gerardus Verhoeven r.k. priester en pastoor, Hendrik van den Wildenberg en Joseph van Esbeek kerkmeesters.

Op den Rösheuvel

klokken gebruikt worden voor de nieuwe te bouwen kerk en toren voor het r.k. kerkgenootschap.

- 2. In de nieuwen toren zullen twee goede en behoorlijke klokken worden gehangen, waarvan de kleinste thans in den oude toren aanwezig is.*
- 3. De protestanten zullen het recht behouden deze klokken bij het begraven van lijken hunner doden te laten luiden en zullen niet gehouden zijn daarvoor iets meerder aan de luiders te betalen dan de r.katholieken.*
- 4. Het gemeentebestuur zal aan dat der protestanten betalen de som van 100 gulden.*

Er werd met de sloop vooruitgelopen op de goedkeuring van beide overeenkomsten door Gedeputeerde Staten want aannemer Mathijs Kluijtmans uit Eindhoven begon in april 1834 met de sloop terwijl de goedkeuring pas op 18 mei 1834 volgde.

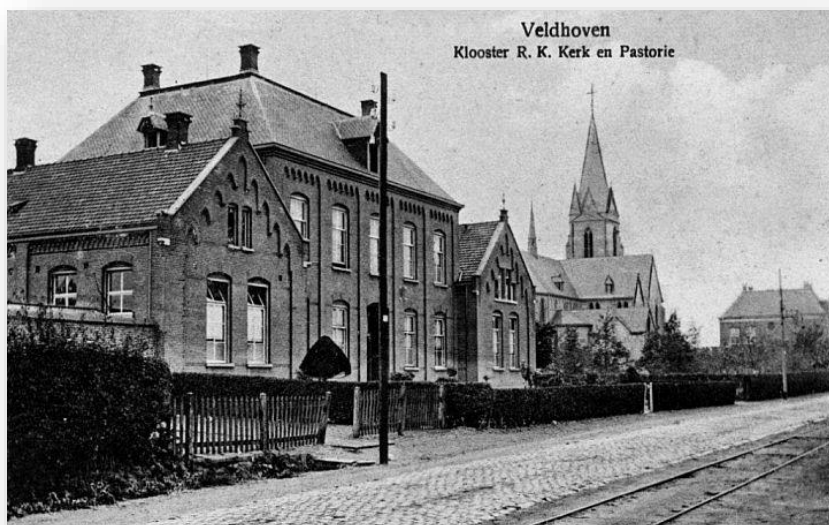
Het naleven van het overeengekomen gezamenlijk gebruik van de klokken bleek niet bepaald vlekkeloos te verlopen. Dat blijkt als het 75-jarige kerkenraadslid Hendrik van der Schans op 30 november 1915 overlijdt na verpleegd te zijn in het rooms-katholiek liefdesgesticht. In de vergadering van de kerkenraad van 5 december wordt daarop teruggeblikt. Behandeld wordt het voorstel van de voorzitter om aan de zusters van het rooms-katholieke liefdehuis een geschenk aan te bieden als blijk van erkenning voor de goede zorgen, die Van der Schans daar bij zijn verpleging heeft mogen genieten. Maar de notulen eindigen als volgt: *“De voorzitter spreekt zijn leedwezen uit over de bekrompen onverdraagzaamheid van den Eerwaarde Heer Pastoor Achterberg te Veldhoven die ook thans weer geweigerd heeft het oude plechtige gebruik om ook bij de begrafenis van een Protestantschen doode van de toren der Rooms-katholieke Kerk te luiden, te herstellen. Opgemerkt werd, hoe de liefderijkheid en mildheid der zusters uit het Liefdehuis gunstig afstak tegen de domme Protestantenhaat van den priester! Met dankgebed wordt de vergadering gesloten.”*¹³

Deze opmerking komt ons wat vreemd over want schoolmeester Rijken schrijft in zijn geschiedenis van Veldhoven: *“In 1915 is het torentje op de kerk van een klokje voorzien, zoodat bij het begraven van protestansche lijken geen gebruik meer behoeft gemaakt te worden van de klokken van de r.k. kerk.”*

---

¹³ RHCe, 10567 Reformatorische kerkgemeenschap Veldhoven, 1648-1939, inv. 29

Op den Rösheuvel

Sinds 1900 verzorgden de zusters Franciscanessen van Veghel het liefdewerk in Veldhoven. Later kwam daar het onderwijs aan meisjes nog bij.

pastoor H.J. Achterbergh, pastoor van Veldhoven van 1896 tot 1919
Foto: collectie Stichting Veldhoven-Dorp Historisch Bekeken

De 'bibberkoorts'

Meester Rijken tekende het volgende verhaal op:

De toren bleef bij gevolg eenzaam op het kerkhof staan.

Hij werd daar druk bezocht door lijdens aan de derdedaagsche koorts of bibberkoorts zooals men ze hier noemde. Zij kwamen er hun koorts 'afbinden' door lintjes of strikjes aan den knop van de torendeur te binden. De lintjes moesten de temperatuur van het lichaam van den lijder hebben, ze begonnen dan te bibberen (door den wind natuurlijk) en de toren had de koorts overgenomen (!) Bij het heengaan mocht men echter niet omkijken want dan keerde de koorts weer terug naar den lijder.

De gemeenteverslagen

Vanaf 1853 komen gemeenteverslagen voor in het archief. Onder de rubriek 'Begraafplaatsen' staat vermeld:

De begraafplaats te Veldhoven die van de verschillende Godsdienstige gezindheden (Roomsche Catholijken en Hervormden) strekt, even als die te Meerveldhoven, zijn in goeden staat.

Bijzondere verordeningen op de zelve bestaan hier niet.¹⁴

De Begraafwet van 1869

De Begraafwet van 1869 had tamelijk verstrekkende gevolgen. In het oog springend zijn bepalingen over de verplichte aanwezigheid van een algemene begraafplaats in elke gemeente, een adequate omheining en de aanwezigheid van een lijkenhuisje.

Afscheiding

De Begraafwet van 1869 kende ook bepalingen ten aanzien van de afscheiding van begraafplaatsen.

Het lijkenhuisje

De noodzaak van een lijkenhuisje is te verklaren. Het was gebruikelijk de overledene thuis op te baren tot het moment van de uitvaart en begrafenis. Maar als er een vreemdeling overleed, dan moest die ook kunnen worden opgebaard. En er was natuurlijk ook een motief vanuit een oogmerk van volksgezondheid. Als iemand aan een besmettelijke ziekte was overleden was het ongewenst om het stoffelijk

---

¹⁴ RHCE gemeentebestuur Veldhoven, 1811-1921, inv. 3317, 1853 (gemeenteverslagen)

Op den Rösheuvel

overschot thuis op te baren. Of sterker nog: het was verboden! Zelfs mocht het lijk niet binnengebracht worden in de kerk wegens kans op besmetting. De uitvaart vond dan zo spoedig mogelijk plaats waarbij het stoffelijk overschot buiten de kerk bleef. En ook in het sterfhuis moest het nodige gebeuren aan ontsmetting. In veel plaatsen was er daarvoor een speciale verordening die ook regelde dat de kosten voor de ontsmetting, een taak voor de gemeente, verhaald konden worden op de nabestaanden.

In de meeste plaatsen zien we dan ook dat onmiddellijk actie wordt ondernomen om een lijkenhuisje te stichten. Volgens de gemeenteverslagen duurde het nog tot 1874 voor er ook een kwam op de Oude Kerkhof. Het verslag over dat jaar meldt ons: *“In 1874 is er op den Kerkhof gelegen in het akkerveld genaamt de Kerkakker een Lijkenhuisje aangelegd.”*

Ook in de gemeenterekeningen vinden we daarover het een en ander meegedeeld: *Kosten voor het bouwen van twee lokalen als een te Veldhoven als een te Meerveldhoven voor tijdelijke bewaring van overledene aan besmettelijke ziekte f. 200,- begroot en werkelijke uitgave f. 94,10¹⁵*

De bouw van het lijkenhuisje

Aan de bouw, die door de gemeente in eigen beheer werd uitgevoerd, werkten mee:

- Martinus Groenen, mr. timmerman en steenbakker. Hij leverde 4500 stenen en verzorgde het timmerwerk voor f. 53,64.
- De firma J. Glaudemans-van Kol uit Eindhoven leverde panlatten en pannen voor f. 9,80.
- Jan Baptist Somers, de Veldhovense smid, leverde het hang- en sluitwerk voor f. 4,74½.
- Theodorus Peeters, voerman, bracht f. 3,40 in rekening voor het vervoer van zand en kalk naar de bouwplaats.
- Jan van den Hurk, metselaar, was negen dagen bezig en rekende daarvoor f. 8,10.
- H. Bijnen, ook metselaar, werkte ruim twee dagen aan het gebouwtje voor f. 2,88.
- Antonie Dingen, arbeider, werkte zes dagen voor f. 3,60.
- Willem Hoogers, opperman, was negen dagen aan het werk voor f. 5,46.

Vermoedelijk werd in eerste opzet gedacht aan de bouw van een lijkenhuis op de oude kerkhof en een op het kerkhof in Meerveldhoven. Van dat laatste werd blijkbaar afgezien in verband met de kosten. Aan de wettelijke eis werd immers ook voldaan als er één lijkenhuisje was binnen de gemeente.

¹⁵ RHCE, gemeentebestuur Veldhoven, 1811-1921, inv. 3642

Op den Rösheuvel

In het overzicht van openbare gemeentebouwen wordt nu ook een lijkenhuis genoemd met een oppervlak van 25 m², maar het is de vraag of dat klopt. Uit de gebruikte materiaalhoeveelheden valt af te leiden dat het gebouwtje ongeveer de helft van dat oppervlak besloeg.

In 1925 wordt het lijkenhuisje helemaal herbouwd en omstreeks 1960, als het parkje wordt aangelegd vindt de sloop plaats.

De lijkschouw

In de raadsvergadering brengt de voorzitter de Wet van 10 April 1869 ter tafel en stelt voor om een geneeskundige te benoemen die de doodschouw zal voeren over lijken die niet geneeskundig zijn behandeld. Burgemeester en wethouders benoemen daarop de heer Gijrath Genees-, heel- en verloskundige te Valkenswaard.¹⁶ Aanvankelijk wordt besloten hem daarvoor f. 2,50 per schouw te vergoeden, maar dat wordt gewijzigd in een vast bedrag van f. 30,- per jaar.

Johannes Gijrath (1816-1900)

In de raadsvergadering van 28 december 1926 wordt besloten tot herbenoeming van F.H.M. Raijmakers, arts te Meerveldhoven als geneesheer belast met de doodschouw. De raad wilde een benoeming voor slechts één jaar, maar daar was dr. Raymakers het niet mee eens. Hij is daarom aanwezig in de collegevergadering van 11 januari 1927 en licht zijn bezwaren toe. Het college besluit daarop de raad voor te stellen het

---

¹⁶ Dr. J.H. Gijrath werd in 1816 geboren in Rotterdam en vestigde zich in 1843 als plattelandsdokter in Valkenswaard. Niet alleen in Valkenswaard was hij arts maar ook in de omgeving zoals in Veldhoven en Zeelst. Daarnaast vervulde hij functies in het maatschappelijk leven. Hij was Ereburger van Valkenswaard, ridder in de orde van de H. Gregorius den Groote van den Heiligen Stoel en ridder in de Orde van Oranje Nassau. Van 1874 tot zijn dood in 1900 was hij lid van Provinciale Staten.

Hij was in 1844 gehuwd met de brouwersdochter Johanna Maas (1824-1906) uit de herberg 'de Posthoorn' op de Markt. Het echtpaar bewoonde een voor die tijd statig huis op de Markt dat zij omstreeks 1860 hadden laten bouwen (links van het oude gemeentehuis).

contract voor zes jaren te verlengen, maar die blijft bij zijn standpunt. Zodoende volgt dan jaarlijks in december een herbenoeming tot 1943.

Op de agenda van de raadsvergadering van 3 december 1956 stond de vaststelling *“Verordening regelende de lijkschouwingsdienst in de gemeente Veldhoven”*. Raadslid Hoeks wilde nog weten of de gemeente-geneesheren te zijner tijd als lijkschouwer zullen worden aangewezen, en of de kosten van de lijkschouwing voor rekening van de gemeente komen. De burgemeester antwoordt dat geen der gemeente-geneesheren als lijkschouwer zal worden aangewezen. Het ligt in de bedoeling van B. en W. om de directeur en diens plaatsvervanger van de districtsgezondheidsdienst als lijkschouwer aan te wijzen. De kosten komen voor rekening van de gemeente.

1879: een nieuwe omheining

In de 18^e eeuw werden kerkhoven vaak omringd door een muur. In Veldhoven is dat kennelijk ook het geval geweest want Verhees schrijft in 1788 op zijn tekening: *“met lindeboomen rond om beplandt die swaar zijn. Aan de zijde kandt tegens over het coor aan de vervallen kerkhofmeur is een pudt die tans ook droog is.”*

De Begraafwet van 1869 stelde eisen ten aanzien van de omheining van begraafplaatsen. Artikel 18 van de wet luidt: *“Elke begraafplaats wordt door een muur, heining, rasterwerk of heg ter hoogte van tenminste twee meters, afgesloten. Hiervan kan door ons ontheffing worden verleend indien op andere wijze behoorlijk in de afsluiting is voorzien.”*

Begraafplaatsen die in de eerste helft van de 19^e eeuw werden aangelegd kregen soms ook een sloot of gracht als omheining zoals bijvoorbeeld gebeurde in Westerhoven en Borkel.

In 1879 wordt er flink gewerkt aan de begraafplaats. De gemeenterekening over het betreffende jaar vermeldt dat er toen een aanzienlijk bedrag, f. 55,36 om precies te zijn, is uitgegeven aan kosten van onderhoud van de algemene begraafplaatsen.¹⁷

En ook het gemeenteverslag informeert ons. Aan de begraafplaats te Veldhoven heeft dan *het opnieuw omheiningen van eenen opgeworpen wal afrasteren en met een nieuw hek bij de ingang van den kerkhof eene verbetering in het jaar 1879 plaats gehad.*¹⁸ Uit het woord ‘opnieuw’ kunnen we opmaken dat er ook voorheen al een wal was. Een combinatie met een (droge) gracht is het meest waarschijnlijk om zodoende tot een neutrale groundbalans te komen. Of de wal de wettelijk vereiste hoogte van twee meter had valt te betwijfelen.

Er werd flink gewerkt, maar liefst 42 mandagen werd er gewerkt door Johannes Dillen, Hendrik van Donk, Martinus Vermeulen en Antonie Dingen. Er kwam ook een nieuwe houten poort die gemaakt werd door plaatselijk timmerman Martinus

¹⁷ RHCE, gemeentebestuur Veldhoven-Meerveldhoven, 1811-1921, inv. 3647 1879

¹⁸ RHCE, gemeentebestuur Veldhoven-Meerveldhoven, 1811-1921, inv. 3343 jaarverslag 1879

Op den Rösheuvel

Groenen en smid Jan Baptist Somers leverde het hang- en sluitwerk.¹⁹ De afsluiting met een wal was blijkbaar geen succes want volgens de gemeenteverslagen tot en met 1883 wordt telkens melding gemaakt van de uitvoering van *kleine reparaties aan een wal omgeven van de kerkhof*.

Een geval van grafschennis

Op zondag 1 februari 1885 werd Veldhoven opgeschrikt door een geval van grafschennis. Meester Panken meldt ons dat het gaat om het lijk 'van den vromen J.B. van de Hurk'.

Schoenmaker Jan Baptist van den Hurk was op 74-jarige leeftijd overleden op dinsdag 2 december 1884. In 1844 was hij gehuwd met de Westerhovense Wilhelmina Moors met wie hij vijf kinderen kreeg.

Panken:

Veldhoven verkeerde Zondag 1 Februari in opschudding. In den morgen bezocht iemand het kerkhof. waarop sinds de eerste tijdens des christendoms in deze parochie de lijken worden ter aarde besteld en ontwaarde een geopend, ledig graf waarin hij zeker wist dat, niet lang geleden begraven was. Hij vond noch van lijk noch van kist eenig spoor. De gansche gemeente stroomde op zoek naar 't lijk, naar den doodenakker en vond men eindelijk het doode, eenige voeten diep onder den grond, in een ander graf, zijnde daar geheimzinnig overgeplaatst. Eer het lijk ontdekt werd maakte het geschokte gemoed allerlei veronderstellingen. Ook vele inwoners van naburige plaatsen hebben dien dag Veldhoven bezocht. Het lijk was van den vromen J.B. van de Hurk, geb. 21 Juni 1810, gest. 2 Dec.. '84, ondanks het oude gebruik, de afgestorvenen met het hoofd oostwaarts gekeerd, te begraven. in eene tegenovergestelde richting gelegd.

Ook andere kranten zoals dagblad De Tijd, de Tilburgsche Courant, Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche Courant en De Standaard brachten het nieuws waarbij de laatste tamelijk uitgebreid:

---

¹⁹ RHCE, gemeentebestuur Veldhoven-Meerveldhoven, 1811-1921, inv. 3751, Bijlagen tot de rekening van 1879

Op den Rösheuvel

Te Veldhoven had dezer dagen een diefstal plaats, die om zijn zonderlingheid niet weinig opschudding in 't dorp veroorzaakte. Iemand die in den morgen het kerkhof bezocht, ontdekte tot zijne verwondering, een geopend graf, geheel ledig; en nochtans wist hij zeker dat daar nog niet lang geleden iemand was begraven. Noch van lijk noch van lijkist was eenig spoor te vinden. Weldra stroomde de gansche gemeente naar den doodenakker op zoek naar het corpus delicti; men vond echter niets, en 't zal dan ook geen verwondering baren, wanneer gezegd wordt, dat het geschokte gemoed der menigte reeds de gekste veronderstellingen maakte. Eindelijk echter vond men den doode – en dat was gelukkig, want 't hoofd der gemeente geraakte op 't dwaalspoer zoowel als het lijk eenige voeten diep onder den grond in een ander graf, waarin het geheimzinnig was overgeplaatst. De daders dezer opgraving zijn niet bekend; wel wordt gegist, wat aanleiding tot deze zonderlinge daad heeft gegeven. Ondanks het gebruik, dat voorschrijft de lijken met het hoofd oostwaarts gekeerd te begraven, was deze doode in eene tegenovergestelde richting gelegd.

Het waarom van dit geval roept nogal wat vragen op. Het is wel duidelijk dat het om een gerichte actie ging. Maar was die wel tegen Jan gericht? Of was er sprake van een vorm van volksgericht omdat er iets was gebeurd waardoor *Jan zich in zijn graf had omgedraaid*?

Pastoor Verschuuren

Op 23 september 1890 is Panken weer in Veldhoven:

23 las ik het bericht van den dood des verdienstelijken en werkzamen pastoors de zereerw. Heer Paulus Verschuuren²⁰ in den ouderdom van 55 jaren te Veldhoven, waar hij eenige maanden, wegens eene ongeneesbare hartkwaal bij zijne familie vertoefde. Deze is mij steeds van mijne jongelingsjaren zeer goed bekend.

De brave overledene van 1861 tot 65 tot kapellaan te Maarheeze en voorts te Mierlo tot 1880, toen hij pastoor werd te Maria-polder onder Dussen is in 1885 pastoor te Korvel onder Tilburg benoemd.

Hij stierf Zondag 21 Sept. en werd 24 te Veldhoven op het oude kerkhof aldaar, in den akker gelegen, ter aard besteld.

Zijn stoffelijk overschot werd zeven jaar later overgebracht naar het nieuwe kerkhof:

---

²⁰ Paulus Verschuuren, geboren te Veldhoven, wonend te Tilburg, zoon van Leonardus Verschuuren en Petronella Maria Baselmans

Op den Rösheuvel

(2 augustus 1892) Nadat ik lang bij den WelEd. heer notaris de Wit had doorgebracht betrachtte ik met mijnen vriend L. Klessen²¹ het kerkhof, waarop sinds mijn vorig bezoek het lijk van den eerw. Pastoor Verschuren van het oude kerkhof is begraven en waarop een zerk zal geplaatst worden. Ook is er na dien tijd het eerste kind begraven.

In 't begin van Sept.92 is een fraai monument op het graf van Pastoor Verschuren geplaatst. (toegevoegde tekst)

Nieuwe rooms-katholieke kerkhoven in Veldhoven-dorp en Meerveldhoven.

In de loop van de 19^e eeuw komt volgens verschillende bronnen naar voren dat men de afstand van de kerk tot de begraafplaats bezwaarlijk vond. De beschikbare capaciteit was op de oude kerkhof ook maar beperkt. En dan speelt in die tijd natuurlijk ook de 'verzuiling' van de samenleving een rol. Allerlei gezindten en stromingen streven naar eigen instituten en faciliteiten. In 1892 wordt daarom in Veldhoven-dorp een nieuwe rooms-katholieke begraafplaats aangelegd onder het pastoraat van Joannes Vingerhoets (1826-1896). De parochie kreeg de beschikking over een tweetal percelen, het huidige kerkhof, die eigendom waren van Lambertus Klessens. In de vergadering van 9 november 1891 besloot het college van burgemeester en wethouders om op grond van de Begraafwet van 1869 toestemming voor het gebruik te verlenen onder voorwaarde dat het 50 meter afstandscriterium van de wet in acht zou worden genomen.²² Enigszins merkwaardig is de keuze van de plaats wel. De lage ligging van het terrein direct op de oever van Gender maakt het immers minder geschikt voor begravingen.²³

Als oud-schoolmeester Panken op maandag 16 mei 1892 ook Veldhoven bezoekt noteert hij daarover in zijn dagboek:

Wij waren, ginds en terug gaande, het nieuwe van half Januari II. geopende kerkhof gepasseerd: daarop lagen 4 lijken waaronder dat van de echtgenoot van L. Klessens²⁴ dat eerst op het oude thans verlatene kerkhof was begraven geweest en op welk graf een monument verrijzen zal.

Op dinsdag 21 juni was hij weer in Veldhoven en schrijft daarover:

Dinsdag 21 deed ik bij fraai weder eene reisje naar Eindhoven, derwaarts per rijtuig, herwaarts te voet. Te Gestel toefde ik lang bij den 89 jarigen oud-Onderwijzer Jeeker en den WelEdelen heer Van Dooren, daarna te Veldhoven in 't schoolhuis en bij den hr. L. Klessens, van wiens echtgenoot ik 't grafmonument

---

²¹ Lambertus Klessens, die geboortig was van Bergeijk (1820-1897), was naast landbouwer ook winkelier en woonde met zijn vrouw Adriana van de Ven (1819-1890) op de plaats waar later de nog bestaande pastorie is gebouwd.

²² RHCe, gemeentebestuur Veldhoven, inv. 3268 (notulen college van burgemeester en wethouders).

²³ In Meerveldhoven wordt gelijktijdig en onder dezelfde voorwaarde een kerkhof aangelegd bij de Lambertuskerk ter vervanging van het kerkhof aan de Polkestraat. Het kerkbestuur had daar een perceel gekocht van Adriaan Baselmans.

²⁴ Dat was Adriana van de Ven die op 27 augustus 1890 was overleden.

Op den Rösheuvel

op 't kerkhof had bezichtigd. Op deze begraafplaats arbeidden 3 personen, den vorigen dag begonnen aan 't gegoten Christusbeeld, dat nagenoeg 1000 kilo's weegt en in het midden van 't terrein waar de paden bijëenloopen staat opgericht.

Sluiting van het katholieke deel.

Omdat er op de oude kerkhof geen katholieken meer worden begraven besluit het college van burgemeester en wethouders in hun vergadering van 1 juli 1893 *“dat de Begraafplaats gelegen te Veldhoven, kadastraal bekend sectie A, nummer 743, voor zooveel betreft het begraven van lijken van Roomsche Catholijken, waarvoor geen gebruik meer wordt gemaakt, bij deze wordt gesloten verklaard.”*²⁵

Raadsvergadering 18 mei 1903

In de raadsvergadering van 18 mei 1903 komt de wijziging van de begroting ter sprake omdat er voor 10 gulden onkosten zijn gemaakt aan de algemene begraafplaats en het lijkenhuisje.

Bij die gelegenheid laat burgemeester J.C. van Nuenen de raad weten dat de predikant hem heeft benaderd met het verzoek het kerkhof voor de hervormden te mogen omheinen. De burgemeester, op zijn beurt, had de predikant laten weten wat hij er van vond om de lindebomen die om heel het kerkhof staan, te verkopen.

De dominee stelde dat hij de kerkenraad daarover zou raadplegen en de burgemeester deed dat bij deze met de raad. De raad vindt dat een goed idee omdat de bomen uitgeleefd zijn en van jaar tot jaar alleen maar slechter worden. Over het eigendom van de bomen zegt de burgemeester dat hem geen stukken bekend zijn waaruit het eigendom blijkt en stelt daarom voor de opbrengst onder drie partijen te verdelen. Raadslid J.F.H. de Wit merkt op dat overleg met de pastoor ook wel op zijn plaats is en verder machtigt de raad het college de zaak verder af te handelen.²⁶

De eigendomskwestie en de verdeling van het kerkhof in 1904.

In de raadsvergadering van 24 oktober 1903 staat het kerkhof onder punt 2 weer op de agenda. Voor menig raadslid werd het een ontluistering omdat het kerkhof dat sinds 1832 kadastraal op naam van de gemeente stond, hun eigendom helemaal niet was! Een derde deel van de opbrengst van de bomenopstand zit er niet in.....en de kosten die jarenlang aan het kerkhof waren besteed, ja, dat was een geval van pech!

---

²⁵ RHCe, gemeentebestuur Veldhoven, inv. 3268 (notulen college van burgemeester en wethouders).

Voor het oude kerkhof van Meerveldhoven wordt een overeenkomstig besluit genomen in de vergadering van 17 april 1893: “Op grond van artikel 24 van de Begraafwet wordt besloten dat de Roomsche Katholieke begraafplaats van Meerveldhoven, kadastraal sectie A nummer 67, groot 11 aren en 70 centiaren waarvan geen gebruik meer wordt gemaakt, voor gesloten wordt verklaard.”

²⁶ RHCe, gemeentebestuur Veldhoven inv. 3263 (notulen gemeenteraad)

Op den Rösheuvel

Met verwijzing naar de overeenkomst van 3 november 1798 delen de beide kerkgenootschappen mede dat zij over willen gaan tot scheiding en deling van hun beider, gezamenlijk eigendom. Wel stellen de kerken voor een deel aan de gemeente af te staan om te dienen als algemene begraafplaats volgens de wet van 1869. De raad kan niet anders dan het voorstel accepteren, maar wil daar wel de voorwaarde aan verbinden dat ingeval het lijkenhuisje moet worden verplaatst, de kosten daarvan voor rekening van de kerkgenootschappen dienen te komen.²⁷

De kerkgenootschappen reageren hierop met een brief die gedateerd is op 6 november 1903:

Aan het Gemeente Bestuur van Veldhoven ca.

Door de Kerkbesturen van het R.K. en Hervormd Kerkgenootschap is in hunne vergadering van 2 November 1903 besloten aan de Gemeente Veldhoven ca toetestaan op de begraafplaats in den Kerkakker een gedeelte ter grootte van 140 2 meter tot blijvend gebruik voor algemeene begraafplaats en wel dat gedeelte, waarop thans het lijkenhuisje staat en grensend aan de begraafplaats der Hervormden, over welke laatste begraafplaats door het Hervormd genootschap toegang verleend wordt naar de algemeene begraafplaats.

(w.g.)

Het RC.Kerkbestuur van Veldhoven

H.J. Achterbergh Past Voorz.

Namens het Hervormd Kerkbestuur J. Rooijers

H. W. Platteel kerkvoogd

H. v.d. Sanden

Het kerkbestuur mag dan wel een besluit hebben genomen, maar dat kan pas worden uitgevoerd na goedkeuring door de bisschop. In zijn brief stelt het kerkbestuur :

*Door de Gemeente Veldhoven is ruim 25 jaren geleden, zonder bewijs van goedkeuring van besturen van Kerkgenootschappen, een lijkenhuisje gebouwd op bovengenoemde begraafplaats;
de gemeente, ofschoon geen bewijs van eigendom kunnende aantonen, heeft de begraafplaats steeds beschouwd als tevens dienende voor algemeene begraafplaats;
bij de onderhandelingen thans gevoerd, zal het Gemeente bestuur zich niet tegen deeling, noch verkoop van boomen verzetten onder voorwaarde dat 140*

---

²⁷ RHCe, gemeentebestuur Veldhoven, inv. 3263 (notulen gemeenteraad Veldhoven). Helemaal zuiver is de gevolgde redenering echter ook niet. De overeenkomst van 1798 betreft immers alleen het eigendom van het toenmalige kerkhof. De ondergrond van het schip en het koor van de kerk waren het eigendom gebleven van de rooms-katholieke parochie en bij de sloop van de toren was de opstal afgestaan, maar niet de ondergrond die zodoende nog altijd eigendom was van de burgerlijke gemeente.

Op den Rösheuvel

2meter met lijkenhuisje tot blijvend gebruik voor algemeene begraafplaats worde toegestaan.

De bisschop heeft geen bezwaar, maar merkt fijntjes op dat hij toch graag zou zien dat het stukje grond dat wordt overgedragen om als algemene begraafplaats te dienen zodanig wordt gekozen dat daar nooit katholieken zijn begraven.²⁸

Het kerkbestuur liet haar deel van het kerkhof na de splitsing van het eigendom met beukebomen in een strak vierkant patroon beplanten. Hoewel er inmiddels een aantal van is verdwenen, is het patroon nog goed herkenbaar.²⁹

Het graf van pastoor Verhoeven

Schoolmeester-heemkundige Cornelis Rijken (1861-1942) vond in 1886 nog twee zerken van overleden priesters in stukken verspreid op het kerkhof. De ene was van pastoor Verhoeven (1826- 1875). Het grafschrift luidde: *“Hier ligt begraven de Wel Eerw. Heer. Gerardus Verhoeven, geboren te ‘s Bosch den 30 juni 1792, R.K. Priester en Pastoor van Veldhoven vanaf den 18 juli 1826 tot den 25 Maart 1875 R.I.P.”*

Onder de tweede grafsteen rustte het stoffelijk overschot van kapelaan Sopers, die de 21 november 1854 in de pastorie alhier overleed.

De laatste Veldhovense pastoor die hier werd begraven was Gerardus Verhoeven die op 16 maart 1816 in Brussel tot priester werd gewijd. Na kapelaan in Hooge en Lage Zwaluwe te zijn geweest wordt hij op 18 juli 1826 pastoor in Veldhoven. Op dat ogenblik was de schuurkerk nog in gebruik en hem komt de eer toe bouwpastoor geweest te zijn van de nieuwe waterstaatskerk in het centrum van het dorp.

Hij overleed op donderdag 25 maart 1875.

Over hem en zijn begrafenis laten we meester Panken aan het woord:

*Dit jaar viel de feestdag van O.L.Vr.
Boods(chap) reeds met Witten
Donderdag in, zijnde vóór 1869 het
eerstgenoemde feest in ons Bisdom
steeds tot na Paschen uitgesteld,
wanneer het in de Goede Week mogt
invallen.*

foto: collectie Stichting Veldhoven-Dorp Historisch Bekeken

²⁸ bron: archief Ceciliaparochie

²⁹ bron: archief Ceciliaparochie

Op den Rösheuvel

Op dezen dubbelen feestdag is te Veldhoven de Eerw. Pastoor Gerardus Verhoeven te 's Bosch 20 Juni 1792 geboren, en alzoo bijkans 83 jaren oud, overleden, na er het herderschap met voorbeeldigen ijver omstreeks 49 jaren waargenomen te hebben. Hij bezat eene middelbare gestalte, goed geheugen, veel belezeneerdheid, algemeene kennis van geschiedenis enz. doch muntte vooral door prediktrant en biechtthoren uit. Wegens overvloed van stof en gemak tot spreken duurden zijne sermoenen en onderrigtingen doorgaans zeer lang - veeltijds 1 of 1 1/4 uur - die vele aanhoorders, hoe duidelijk en welsprekend ook, gedurig verveelden.

Al zijn doen in het kerkelijke boezem de vertrouwen in en hij verkreeg de gunstigste uitkomsten.

Zijne godsdienstige praktijk breidde zich zelfs ver buiten zijne parochie uit. In een groot aantal andere plaatsen heeft hij missiën, retraites enz. gegeven, bij menige godsdienstige plegtigheid sermoenen gehouden, biecht gehoord of op eenigerlei wijze luister bijgezet. Steeds kwamen ook penitenten van allerlei stand en staat bij hem biechten en hebben verscheidene Protestanten van elders, onderrigt in de R.C. leer bij hem ontvangen en dit geloof aangenomen. Door bewijzing van zoo vele weldaden en de viering van menig feest - als zijn vijftigjarig priesterschap etc. kwam hij in bezit van eene menigte, meestal kostbare of godsdienstige geschenken. Ieder die, bij zijne waardige door hem vervulde betrekking, met hem in aanraking is geweest, getuigt van zijnen lof. Zijn naam blijft in eer en zijn aandenken in zegening.

Daags vóór Paschen is zijn lijk. **in een gemetseld graf (waaraan ongeveer drie dagen is gearbeid)**, naast dat van zijnen stadgenoot de Eerw. Heer Sopers in zijne pastorie overleden ter aarde besteld, in bijzijn van de notabele inwoners, de leden der congregatie enz., terwijl de uitvaart en lijkrede in de Paaschweek is gehouden.

Langer dan 30 jaren ben ik voortdurend met dezen uitmuntenden priester en wetenschappelijken man bevriend geweest, zoodat ik niet alleen eene groote menigte sermoenen etc. van hem heb bijgewoond, maar ook vaak ZE. in zijne woning bezocht. Bij zijn laatste bezoek zei hij o.a. dat hij God dankte, nog - in weerwil zijner lichamelijke verzwakking- alle verstandelijken vermogens te hebben behouden. Onder verscheidene belangrijke door hem gemaakte aantekeningen waren die aangaande zijne parochie voor mij de belangrijkste, waarom ik hier over dikwijls met hem sprak. Reeds sinds geruime tijd wilde ZE deze geschiedkundige en kerkelijke bijzonderheden, wanneer ik bij hem was, mij laten lezen en met mij bespreken, doch dewijl bij de laatste reizen, den daartoe noodigen tijd ontbrak en wij zulks weder tot eenen beteren hadden uitgesteld, is de bejaarde schrijver heengegaan, zonder dit aangenaam werk te hebben behandeld.

In zijne laatste levensjaren was de waardige man, vooral in zijn' gang, zoodanig verzwakt, dat hij zich in een handwagentje plaatste als hij ter kerk wilde of elders, hetwelk door een' persoon -gewoonlijk zijn knecht- getrokken werd.

Op den Rösheuvel

Dewijl de ruime pastorie op vijf minuten van de kerk ligt, las hij soms mis op een altaar in eene kamer, hoewel hij meestal tot kort vóór zijnen dood de goddelijke diensten in den tempel heeft verrigt. Sedert hij den predikstoel niet meer kon beklimmen, gaf hij zijne geliefde herderlijke onderrigtingen, nog met dezelfde krachtige taal, bij de communiebank. Gaarne zou hij het pastoors ambt, over eenigen tijd, reeds aan zijn' kapellaan hebben overgegeven en dan bij hem op de pastorie blijven; doch, uit hoofde er eene menigte kapellanen enz. van meerdere dienstjaren gevonden werden, sloeg de Bisschop dit voorstel af. Met groot genoegen zouden de Veldhovenaars hunnen algemeen beminden Kapellaan, als opvolger van hunnen waardigen Pastoor hebben zien optreden. Laatstgenoemde belastte zijn' kapellaan met den uitvoering van zijn testament en schonk hem voor de in ruime mate bewezen diensten zijn kostbare reliquiekast, zijne boeken enz. Zijne meeste meubelen en andere bezittingen van huishoudelijken aard zijn 14 April verkocht, waarbij ik tegenwoordig was, de overige den volgenden dag. De Eerw. Hr. Chr. van Gerwen, geb. te Liempde, laatst rector te Deurne is Past. te Veldh. benoemd.³⁰

bron: De Tijd: godsdienstig-staatkundig dagblad 29-03-1875

Opvallend is dat het graf van pastoor Verhoeven in 1892 bij de aanleg van de nieuwe begraafplaats in Veldhoven-Dorp, niet daarheen is overgebracht. Als het parochiebestuur eind 1903 besluit om mee te werken aan de eigendomssplitsing van het kerkhof besluit het ook om het graf van pastoor Verhoeven, omwille van zijn vele verdiensten voor de parochie, over te brengen naar de nieuwe begraafplaats en het nieuwe graf van een stenen kruis te voorzien. Inmiddels bestaat het graf niet meer. Th. A. Kuypers heeft in 1978 in het tijdschrift Campinia een uitgebreide biografie van pastoor Verhoeven gepubliceerd.

---

³⁰ De dagboeken van P.N. Panken, derde band: 1870-1880, pagina 66-67, bewerkt door dr. P. Meurkens en uitgegeven door de Kempen Uitgevers, 1994

Joannes Dominicus Sopers

Uit de tekst van Panken valt op te maken dat Joannes Dominicus Sopers naast Verhoeven is begraven. Sopers was net als Verhoeven in Den Bosch gedoopt op 17 april 1791 en zodoende maar 14 maanden ouder dan Verhoeven.

Over het leven van Sopers volgt hier een stukje uit de publicatie van Th. A. Kuypers.³¹

In 1856 was er rouw op de pastorie. Op 21 november stierf daar Joannes Dominicus Sopers, geboortig uit 's-Hertogenbosch. Twintig jaar lang had hij een hartelijk onderdak gevonden op de pastorie. Van huis uit bemiddeld deed hij verschillende schenkingen aan de kerk. Hij werd in 1816 priester gewijd en in dat jaar benoemd tot kapelaan te Gemert. Pastoor Verhoeven en hij waren stads- en studiegenoten. Van jongsaf kenden ze elkaar en mogelijk waren beide families met elkaar bevriend. Na één jaar kapelaanschap in Gemert werd hij overgeplaatst naar Loon op Zand. Hier deed hij in 1822 afstand van zijn functie. Na zijn ontslag heeft hij mogelijk bij zijn familie in Den Bosch gewoond. In 1836 kreeg hij tegen betaling van kostgeld inwoning op de pastorie van Veldhoven. Pastoor Verhoeven riskeerde veel door hem in huis te nemen, want kapelaan Sopers was een getroubleerd man. In haar "*Aantekeningen over Veldhoven*" schrijft mevrouw A. Bergmans-Moeskops: "*J.B. Moeskops (= grootvader van mevrouw Bergmans) vertelde: Mijnheer Sopers was enigszins geestelijk gestoord. Hij deed 's zondags de hoogmis, in welke mis pastoor Verhoeven preekte. Deze was erg lang van stof. Telkens herhaalde hij: Ik moet jullie nog eens op het hart drukken. Intussen wandelde dan mijnheer Sopers in kazuivel, een pijp rokend, op straat. Eens had pastoor Verhoeven zólang gepreekt, dat Sopers zich van zijn misgewaden had ontdaan en hij weigerde pertinent de H. Mis na de preek voort te zetten.*" (Manuscript in privé bezit van mevrouw Bergmans) Het pleit voor het geduld en de collegialiteit van pastoor Verhoeven, dat hij met zulk een confrater twintig jaar lang hetzelfde dak deelde. In de Rekening van het jaar 1857 staat een post van 25 gulden "*van de familie van den Eerw. Heer Sopers ontvangen voor casuivel etc. waarmede zijn Eerw. is gekist geworden*".

De verdeling wordt een feit

Notaris Johannes Franciscus Henricus de Wit ontvangt op donderdag 4 februari 1904 op zijn kantoor vertegenwoordigers van beide kerkgenootschappen om de scheiding en deling van de oude kerkhof te beschrijven.³²

De kerkenraad besluit vervolgens de bomen op de begraafplaats te verkopen, maar de bomen in de laan voorlopig nog te laten staan.

In dezelfde vergadering van vrijdag 6 mei 1904 komt de aanstelling van de doodgraver aan de orde. Met eenparige stemmen wordt A. Braspenning aangesteld en hem zal voor het maken van een groot graf f. 1,- en voor het maken van een kindergraf 50

³¹ Campinia 8e jaargang, april 1978 nr. 29, pag. 33-34

³² RHCe, archief 15236, Johannes Franciscus Henricus de Wit, notaris Veldhoven, 1867-1908, inv 116, akte nummer 31. Zie bijlage 3.

Op den Rösheuvel

cent worden betaald. Ook zal hij het terrein op orde moeten houden waarvoor hij 10 cent per uur mag rekenen.³³

In de vergadering van de kerkenraad van 26 juli 1922 valt het besluit de tarieven aan te passen. Voor het maken van een graf voor personen boven de 14 jaar moet voortaan f. 3,- betaald worden, voor het gebruiken van baar en kled f. 1,-, voor het luiden bij een begrafenis f. 1,-, voor het graf van iemand beneden 14 jaar f. 1,50.

Oorlogsgraf

Willem Meijwaard, geboren 9 maart 1918 te Giessendam, was korporaal-marinier bij de Prinses Irene Brigade toen hij op 18 oktober 1944 in Oirschot tijdens gevechtshandelingen met de Duitsers door een granaatscherf werd gedood. Hij werd overgebracht naar het militair noodhospitaal in Oerle, waarna hij hier met militaire eer werd begraven.

Als in verband met een pensioenaanvraag voor zijn moeder de burgemeester van Lisse, haar woonplaats, op 21 februari 1946 bij zijn Veldhovense collega een uittreksel van de overlijdensakte opvraagt, blijkt die er niet te zijn omdat er geen aangifte is gedaan.³⁴

Zijn stoffelijk overschot is op 21 maart 1946 overgebracht naar de begraafplaats Duinhof in Lisse en in 1985 weer overgebracht naar het militair ereveld op de Grebbeberg.

Zo lag het kerkhof erbij kort voordat de wijk d'Ekker werd gebouwd, gezien vanuit het zuiden. Rechts het protestantse deel, links het voormalig katholieke deel. Iets links van het midden is op de achtergrond nog net het lijkenhuisje zichtbaar. (foto P. Waarma)

³³ RHCE, archief 10567 Reformatorische kerkgemeenschap Veldhoven, 1648-1939, inv. 29

³⁴ RHCE, gemeentebestuur Veldhoven, 1946-1979, inv. 531

Twee kleine 'grafpercelen'

De vestiging van grafrechten op een begraafplaats vindt doorgaans plaats door uitgifte van een gebruiksrecht en niet door schenking of verkoop van een kadastraal deel van de begraafplaats. Toch is dat hier tot tweemaal toe gebeurd.

Familie Platteel

foto Jos Kastelijns

Johannes Teunis Platteel, Rotterdammer van geboorte, trouwt op 6 november 1853 in Bladel met de Hoogeloonse Cornelia Rauws. Jan is sigarenfabrikant en het echtpaar krijgt vijf kinderen waarvan de oudste op 1 september 1854 in Bladel dood ter wereld komt.

Van 1869 tot 1874 woont het gezin in Hilvarenbeek, maar komt dan toch terug naar Bladel. Drie jaar later verhuist het gezin echter naar Veldhoven. Naast de beide echtelieden bestaat het gezin dan uit de zoons Willem, Hendrik Willem en de dochter Carolina. Willem overlijdt in Veldhoven in 1889, slechts 31 jaar oud.

Vader en zoon beginnen aan huis op Den Broek een sigarenfabriekje. In 1888 overlijdt moeder Carolina en Jan overlijdt op 29 september 1898 op 68-jarige leeftijd. Hendrik Willem en zijn zus blijven naast elkaar wonen op de adressen Broek 8 en Broek 6.³⁵

Hendrik Willem trouwt op 27 juni 1901 in Geldermalsen met de aldaar geboren, niet onbemiddelde, Anthonia Geertje van Ingen. Uit het huwelijk worden drie kinderen geboren:

1. Dirkje Hendrika Platteel, geb. te Veldhoven op 18 februari 1903 die twee maanden later al overlijdt.

³⁵ De huisnummers zijn ontleend aan het bevolkingsregister. In notariële akten blijkt sprake te zijn van de huisnummers 6 en 4.

Op den Rösheuvel

2. Johannes Teunis Platteel, geb. te Veldhoven op 14 juli 1904, maar na vijf maanden eindigt ook zijn leven.
3. Johannes Teunis Platteel, geb. te Veldhoven op 13 oktober 1908. Hij overlijdt op 26 november 1909, slechts 13 maanden oud.

Platteel was ook maatschappelijk actief. Hij was lid van de gemeenteraad, lid van de kerkenraad en samen met schoolmeester Cornelis Rijken en notaris De Wit oprichter van de Veldhovense fanfare. In het pinksterweekeinde van 22 mei 1934 vierde het muziekgezelschap zijn 40-jarig bestaan, samen met de oprichters. Toen Platteel met zijn sigarenfabriekje was gestopt verhuurde hij het eind 1948 om dienst te gaan doen als protestantse school.

Anthonia Geertje van Ingen overlijdt op 22 augustus 1942 op 79-jarige leeftijd, gevolgd door haar ongehuwde schoonzus Carolina Johanna Cornelia Platteel op 10 augustus 1946.

De standaard 2 december 1942

Dagblad van het Zuiden voor Eindhoven, Meierij, Peel en Kempenland 24-8-1942

Hendrik Willem sluit de rij in het familiegraf als hij overlijdt op 8 maart 1951, 87 jaar oud. Zijn naam leeft voort in de Platteelstraat.

Platteel kocht het grafperceeltje bij akte van 22 november 1943 voor notaris H.B.C.F. de Wit in Valkenswaard.

Bij testament van 12 april 1947, verleden voor notaris A. Haenen te Eindhoven, benoemde Platteel een twaalfstal erfgenamen waardoor de aankoop door de gemeente een bijzonder gecompliceerd proces werd.

Op den Rösheuvel

Dorpstraat, in de richting van de 'R.K. kerk H. Caecilia', links sigarenfabriek en woonhuis Platteel, daarachter boterfabriek De Veldbloem. foto collectie RHCe

Graf familie Van Doorne

Op 4 oktober 1917 vestigt dominee Van Doorne zich met zijn gezin komend uit Wadenoijen in Veldhoven. Sinds 1902 was hij dominee geweest in Drumpt. Van Doorne was ook dominee geweest in Hoogeloon en daar was hij ook getrouwd met Maria Francina Meerburg Snarenberg die geboortig was van Kruiningen. Tijdens zijn ambtsperiode in St. Michielsgestel (1886-1895) werden vijf kinderen geboren. Hun oudste zoon Leonardus J.P. van Doorne komt na stages in Amsterdam en Arnhem op 29 juli 1920 terug naar Veldhoven en wordt er ambtenaar op het gemeentehuis. Leonardus van Doorne wordt ook actief in de kerkenraad waarin hij op 16 augustus 1932 wordt bevestigd als diaken.

Zijn moeder, Maria Francina Meerburg Snarenberg is inmiddels op 16 mei 1931 overleden en hier begraven. Bij zijn eerste vergadering op 20 oktober 1932 brengt hij al meteen een verzoek in om op het kerkhof een stukje grond te mogen kopen waar zijn moeder begraven is en dat groot genoeg is om twee volwassenen te kunnen begraven. Hij is bereid daar vijftig gulden voor te betalen. De vergadering, onder voorzitterschap van zijn vader, gaat daar met algemene stemmen mee akkoord. Aangezien het gaat om slechts enkele vierkante meters wordt er geen notariële, maar een onderhandse akte van opgemaakt op 23 november 1932.

Op 1 maart 1935 overlijdt ook zijn vader en die wordt ook op het stukje eigen grond begraven. De familie Van Doorne wil echter ook het onderhoud van de graven veilig stellen. Leonardus brengt daarom in de vergadering van de kerkenraad van 30 september 1935 namens de gezamenlijke erven Van Doorne het voorstel in, of de kerkvoogdij bereid is tegen ontvangst van f 125 op zich te willen nemen om van de rente van dit bedrag de graven van ds. W.G. van Doorne en zijn vrouw voor onbepaalde tijd in goede staat te onderhouden.

Op den Rösheuvel

De leden van de kerkenraad hebben geen bezwaar en besluiten het verzoek in te willigen.³⁶

Leonardus van Doorne trouwde in 1927 met Cornelisje Harmanna van Kooij en hun zontje Willem Gerrit jr. overleed op 25 februari 1944, slechts 9 jaar oud. Hij werd naast zijn grootouders begraven. Leonardus overleed op 1 februari 1970 en zijn vrouw Cornelisje overleed op 27 juni 1992. Hun dochter Jeanetta Cornelia van Doorne was daarom de laatste eigenaresse van wie de gemeente het 5 m² grote perceeltje kocht. De stoffelijke resten van ds. Van Doorne, zijn vrouw en hun kleinzoon werden herbegraven op de Hoge Boght. (locatie F080)

ds. W.G. van Doorne (1856-1935) foto's collectie BHIC / Jos Kastelijns

Uitbreidingsplan d'Ekker

In 1921 is de nieuwe gemeente Veldhoven tot stand gekomen. In 1932 gaf het gemeentebestuur aan de toenmalige Dienst van Gemeentewerken Eindhoven opdracht een uitbreidingsplan te vervaardigen en dat kwam in 1939 gereed, maar tot vaststelling van het plan is het nooit gekomen.

In oktober 1946 werd vervolgens aan de toentertijd aldus geheten Noord-Brabantse Streekplandienst opgedragen een nieuw plan te ontwerpen. Als gevolg van de oorlogsomstandigheden konden de werkzaamheden aan dit plan pas in 1948 definitief ter hand worden genomen. Omdat de verwachting was dat Veldhoven in de toekomst zou uitgroeien tot een industriegemeente met circa 20.000 inwoners sprak de gemeenteraad zich in 1947 uit voor het maken van een uitbreiding op de gronden in de omgeving van de z.g. "Oude Kerkhof".

Om meerdere redenen bleek deze omgeving voor de stichting van een nieuwe wijk zeer geschikt. Zo was het mogelijk de wijk op bevredigende wijze in te schakelen in het verkeerswegennet, terwijl ook met de bestaande dorpskernen een goed verband kon worden gevonden. Verder was het gemeentebestuur van mening dat de kwaliteit van de betreffende gronden in landbouwkundig opzicht zodanig was, dat niet voor

³⁶ RHCE, Handelingen van de kerkenraad, inv. 29

Op den Rösheuvel

onredelijke schade behoefde te worden gevreesd. Ook de afwezigheid van boerderijen was in dat opzicht een aanwijzing.

De nieuwe wijk zou centraal gelegen tussen de oude kernen ook een centrumfunctie krijgen, vandaar dat werd voorzien in een brinkvormige ruimte, aan de noordzijde afgesloten door de ontworpen katholieke kerk, en aan de zuidzijde door het geprojecteerde nieuwe raadhuis.³⁷

Bezwaar tegen uitbreidingsplan d'Ekker.

In februari 1951 werd het ontwerp uitbreidingsplan, dat de bouw van de wijk d'Ekker mogelijk moest maken, ter inzage gelegd. De kerkenraad van de Hervormde Kerk diende een bezwaarschrift in omdat er woningen zouden worden gebouwd binnen 50 meter van de begraafplaats. Bij wet van 1869 was immers voorgeschreven dat niet mocht worden gebouwd binnen die zone.

Het bezwaar leidde niet tot aanpassing van het plan omdat met een ontheffing van Gedeputeerde Staten toch gebouwd zou kunnen worden.³⁸

Gezicht naar de Teullandstraat omstreeks 1958

³⁷ Op die plaats werd echter de protestantse kerk gebouwd. Al vrij snel bleken de prognoses voor de groei van Veldhoven ontoereikend en werd gedacht aan een nieuw centrum ten noorden van d'Ekker.

³⁸ In die tijd had het wettelijk voorschrift overwegend zijn bestaansrecht al verloren. De bepaling was indertijd opgenomen uit een oogmerk van volksgezondheid. Een waterleidingnet bestond toen nog niet en drinkwater werd aan huis betrokken uit de bodem door een pomp of put. Door de aanwezigheid van een begraafplaats in de directe nabijheid kon zodoende het water verontreinigd zijn.

Het plan voorzag ook in de aanleg van een nieuwe begraafplaats. Die was gedacht op de scheiding van d'Ekker en Meerveldhoven, op de hoek van de Merefeltstraat en de Ligt. Maar al gauw bleek dat die er toch niet zou komen en het volgende plan was een nieuwe begraafplaats aan de Europalaan. Ook dat plan strand en intussen bleef de Oude Kerkhof gewoon in gebruik.

Niettemin blijft het gemeentebestuur streven naar opheffing van de begraafplaats. Als op 15 februari 1973 een bijeenkomst wordt belegd over een nieuwe begraafplaats in het buitengebied memoreert ds. Schiebaan de brief van de Gereformeerde Kerk d.d. 29 maart 1972 waarin is gesteld, dat tegen toekomstige sluiting en opheffing van de begraafplaats d'Ekker geen bezwaar bestaat mits opheffing zal leiden tot een eervolle instandhouding van het terrein. Hij vraagt dan om meer zekerheid hierover. Wethouder Kalter antwoordt dat het gemeentebestuur overeenkomstig de wens van de Gereformeerde Kerk ernaar streeft het kerkhof d'Ekker te sluiten om het daarna in zijn huidige vorm te conserveren.³⁹

De opheffing van de begraafplaats

Nadat eind jaren vijftig de inrichting van de openbare ruimte in de wijk wordt afgerond wordt het kerkhofterrein ingericht als openbaar parkje, met uitzondering van het deel dat nog als protestantse begraafplaats in gebruik is. Het lijkenhuisje wordt dan ook gesloopt. De eigendomsverhoudingen veranderen echter niet, dat wil zeggen dat de St. Ceciliaparochie het blote eigendom behoud van haar deel. Pas in 1974 koopt de gemeente Veldhoven het voor een symbolisch bedrag.

Op 1 mei 1978 werd de algemene begraafplaats De Hoge Boght aan de Eindhovensebaan in gebruik genomen. Dat was aanleiding voor de kerkenraad om in principe niet meer te begraven op De Oude Kerkhof. Slechts bijzetting van echtgenoten zou mogelijk blijven.

Intussen worden de onderhouds- en exploitatiekosten voor de Beheersstichting Reformatorische Kerkgemeenschap Veldhoven een steeds groter probleem. Het is inmiddels begin 1985 als de stichting vervanging van het vervallen hekwerk niet langer kan uitstellen. Op een verzoek tot een bijdrage van gemeentewege wordt afwijzend beschikt, maar het gemeentebestuur wil wel twee stukjes grond kopen waardoor de stichting toch enigszins financieel tegemoet gekomen kan worden. Het betreft de ondergrond van het vroegere toegangspad die sinds de bouw van de wijk bij de gemeente in beheer zijn, maar nog altijd eigendom van de kerkgemeenschap. En daarmee komt ook de dialoog over de algehele opheffing op gang.

Na een uitgebreide dialoog tussen de betrokken partijen komen ze in 1992 uiteindelijk tot een akkoord.

---

³⁹ RHCE, Gemeentebestuur Veldhoven, 1946-1979, inv. 533

Op den Rösheuvel

B en W besluiten op 20 oktober 1992 tot de aankoop van drie percelen, elk voor het symbolisch bedrag van één gulden waarna de transportakte op 30 december 1992 voor notaris Van Herpen passeert.

foto Jos Kastelijns

Het oudste geruimde graf: Hirzel von Kemten

Van de ruim vijftig geruimde graven dateerde het oudste van 1899. Hier lag Johan Christiaan Marius Gerrit Hirzel von Kemten begraven.⁴⁰

Johan C.M.G. Hirzel von Kemten werd op 31 maart 1842 in Veldhoven op *Den Broek* geboren. In het bevolkingsregister staat hij te boek als linnenfabrikant, net als zijn ongehuwde broer Hendrik Jacob (1810-1873). Johan trouwde op 29 augustus 1883 met Sophia Helena Begemann. (geb. te Barsingerhorn op 11 september 1847, ovl. te Zeist op 18 januari 1936) Hoewel de huwelijkspartners al 41 respectievelijk 35 jaar oud waren, kregen ze nog vier dochters die allemaal naar elders zijn vertrokken. De oudste dochter, Johanna Maria Christina (1884-1941), wordt onderwijzeres in Nijmegen, maar trouwt op 10 september 1912 met Antonie Hendrik

Wefers Bettink die dan dominee is in Veldhoven. Het paar vertrekt in september 1914 naar Oosthuizen.

Toen burgemeester Van Nuenen in 1899 steenfabriek *De Heibloem* oprichtte deed hij dat samen met gemeentesecretaris J.A. Louwers en Hirzel von Kemten.

Na het overlijden van Johan op 27 februari 1899 zette zijn weduwe de linnenfabriek voort tot ze op 22 augustus 1906 met haar dochter Petronella Jacoba naar Nijmegen verhuisde.⁴¹

De 'uithemse' familienaam had hij van zijn grootvader, Johan Rudolph Hirzel von Kemten die omstreeks 1776 in het Zwitserse Kempten (gemeente Wetzikon) werd geboren als zoon van Salomon Hirzel en Anna Maria Meiss von Kemten.

Als oud-officier in Hollandse dienst was hij als rentenier in Veldhoven terecht gekomen. Op 30 januari 1803 trouwde hij in Zeelst met Jacoba Maria Geene, een dochter van de plaatselijke onderwijzer. Johan Rudolf Hirzel bewoonde een 'huis, schuur en erf' op de Grooten Broek (kad. sectie A nummer 315, nu ter hoogte van Dorpsstraat 147)

⁴⁰ Zijn initialen stonden niet in de juiste volgorde op de grafsteen.

⁴¹ Kennelijk was ze een echte zakenvrouw want op 3 maart 1900 trad ze toe tot de vennootschap onder firma *Van Nuenen & Co* die eigenaar was van de steenfabriek *De Heibloem* die mede door haar overleden man een jaar eerder was opgericht.

Op den Rösheuvel

Hij was wethouder van Veldhoven van 1824 tot 1837 en daarnaast ook kerkvoogd en ouderling van de protestantse gemeente.

In het kadaster van 1832 wordt Johan Rudolf Hirzel ook aangeduid als '*bouwman*'. Tot zijn bezittingen behoort op dat moment ook een perceel dennenbos van 10620 m² in de Molenvelden aan de Hoogeloonse Dijk te Oerle. (kad. C1 nummer 149) Het is een van de eerste dennenakkers op de heide van de Grooten Aard. Het echtpaar kreeg vier kinderen, twee dochters en twee zoons. De oudste zoon, Petrus Joachim (1806-1857) die in 1839 trouwde met Johanna Maria Christina Kremer was Johan's vader van wie hij ook de linnenfabricage had overgenomen. Zijn grootvader van moederszijde was de bekende '*ogendokter*', ds. Arnold Kremer (ca. 1767-1840) Jacoba Maria Christina Hirzel von Kemten (1839-1889), Johan's oudste zus trouwde met haar neef Johan Constant Kremer en Maria Esther (1844-1894), zijn jongere zus trouwde met notaris Antonie van Galen uit Bergeijk wiens notariaat van Bergeijk naar Valkenswaard werd verplaatst.⁴²

Frederik Adolph Bodde

foto Jos Kastelijns

Frederik (Frits) Adolph Bodde werd op 17 december 1867 in Amsterdam geboren als zoon van Johan Frederik Cornelis Bodde en Margaretha Johanna Haentjens Dekker. Hij was architect en emigreerde naar Zuid-Afrika. Daar trouwde hij op 23 mei 1898 met Charlotte Beatrice Hodgekinson, een Britse vrouw. Het echtpaar woonde in Pretoria waar twee kinderen werden geboren: Frits George Bodde, op 27 mei 1899 en Anna Beatrice Bodde, op 14 oktober 1904. Het gezin vestigde zich echter op 18 oktober 1906 in Den Haag aan de Frankenslag 125 en na een kort verblijf in Londen, -

---

⁴² Gemengde huwelijken kwamen zelden voor. Voor huwelijken binnen de kleine regionale protestantse gemeenschap was de keuze zodoende (erg) beperkt.

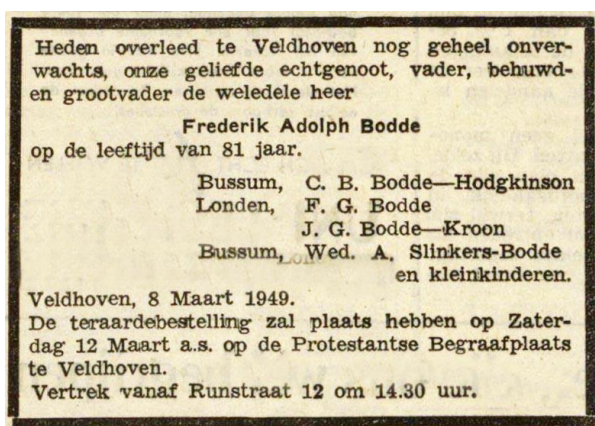
Op den Rösheuvel

van november 1922 tot 25 februari 1925-, betrok het gezin een woning aan de Kneuterdijk 5A, weer in Den Haag.

Frits was blijkbaar een gerenommeerd architect. In 1909 maakten dertien historische pandjes in Amsterdam tussen Rokin en Nes plaats voor een ontwerp van zijn hand. Een modern, brandvrij kantoorgebouw met betonskelet. Behalve kantoren huisvestte gebouw 'De Roos' (later gebouw 'Arnhem' genaamd) ook winkelruimten, een kunstzaal annex veilinglokaal, een fotografisch atelier en, op zolder, het atelier van kunstschilder Evert Pieters.

Merkwaardig is het feit dat hij in 1928, inmiddels 60 jaar oud, *de stoomwasscherij* van Cornelis Pigeaud aan de Runstraat in Veldhoven over nam. Zelf vestigde hij zich daarna in Veldhoven, maar zijn vrouw woonde bij hun dochter in Bussum.

Zijn weduwe overleed in Cheltenham (GB) op 14 mei 1956.

advertentie in het Algemeen Handelsblad van 10 maart 1949

Jan Adolf van Anspach

Na Jan van der Linden werd in 1880 Jan Louwers (1843-1908) postkantoorhouder in Veldhoven. In 1889 werd hij ook benoemd als gemeentesecretaris. Na zijn overlijden werd hij opgevolgd door Jan Adolf Anspach. Hij was op 16 april 1860 in Eck en Wiel geboren als oudste van het liefst 14 kinderen tellende gezin

van de plaatselijke dominee Jacobus Anspach en dien echtgenote Euphrosina Maria van Braband. Hij werd brievenaarder in het Limburgse Roggel. Daar ook wonende trouwde hij, inmiddels al 43 jaar oud, in Lienden op 9 oktober 1903 met de aldaar

Op den Rösheuvel

geboren 31-jarige Cornelia Hendrika Boon. Het echtpaar kreeg in Roggel nog twee kinderen: Jacobus op 30 april 1905 en Maria Euphrosina Gertruda op 10 mei 1908. Op 8 november 1908 kwam hij naar Veldhoven om Jan Louwers als brievegaarder op te volgen. Anderhalve maand eerder was in Bergeijk zijn vader Jacobus van Anspach overleden.⁴³

Hij huurde aanvankelijk de leegstaande woning van en naast notaris de Wit, die voor 1891 het eigendom was van burgemeester Gijsbertus Jaspers (Geldrop 1822 - Veldhoven 1891). Hij bewoonde dit huis slechts één jaar en kocht in 1909 op de Locht de linnenfabriek van Bruning en Muhrens uit Amsterdam. Tegen het einde van dat jaar beviel zijn vrouw nog van een doodgeboren kind.

Na een verbouwing werd in het karakteristieke pand zowel het kantoor als de woning van Anspach. Hij was ouderling in de kerkenraad en overleed plotseling op 10 januari 1925 op 64-jarige leeftijd.

Het gezin Anspach-Boon. Het linker deel was na de verbouwing een zelfstandige woning. Achter de linker topgevel was het postagentschap gevestigd terwijl het rechter deel helemaal in gebruik was als woonhuis voor het gezin Anspach.

Overbrenging naar de Hoge Boght

Op maandag 26 oktober 1992 werd een begin gemaakt met het opgraven van de stoffelijke resten. Op de daaropvolgende donderdag, 29 oktober, vond om half elf de herbegraving plaats op de Hoge Boght. Bij een korte plechtigheid waren twee dominees en nabestaanden aanwezig. De families Platteel en Van Doorne werden elk begraven op een reguliere grafpositie en de overige stoffelijke overschotten kregen één gezamenlijk grafveldje, allemaal in grafkamer F, het ossuarium.⁴⁴

⁴³ Zie ons artikel over de protestantse begraafplaats in Bergeijk.

⁴⁴ Een ossuarium of knekelhuis is een gebouw op een begraafplaats of een deel van een kerk of begraafplaats, waar beenderen van overledenen worden bewaard (bijvoorbeeld de

Op den Rösheuvel

Herbegravingen op de Hoge Boght. Foto boven: monument voor het verzamelgraf. Foto linksonder: het graf van het gezin Platteel; slechts een klein naamplaatje markeert het graf. Vreemd toch, hoe een

beenderen die worden gevonden bij het delven of ruimen van graven). Het woord komt van het Latijnse *os*, dat **been** betekent. In Nederland komen ossuaria tegenwoordig alleen voor op begraafplaatsen.

Op den Rösheuvel

gemeente iemand een straatnaam waardig acht en tegelijk diens graf van een armetierig naambordje voorziet. Foto rechtsonder: het graf van ds. Van Doorne, zijn vrouw en hun kleinzoon Willem Gerrit.

Op den Rösheuvel

De herinrichting

Archeologisch onderzoek

Nadat de graven waren geruimd werd door de Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven (SHEV) een beperkt archeologisch onderzoek uitgevoerd dat zich in het bijzonder richt op het traceren van de oude middeleeuwse kerk. De resultaten van het onderzoek zijn door de stichting gepubliceerd in een boekje. (zie lit. 1)

De herinrichting.

Na het ruimen van de aanwezige graven en het verwijderen van de oude omheining werd het terrein geëgaliseerd en met gras ingezaaid.

Historisch monument

Op initiatief van SHEV werd de geschiedenis van het terrein zichtbaar gemaakt. Zo werd de plattegrond van de kerk met bestrating aangegeven, werden enkele muurfragmenten gereconstrueerd met de hulp van de Opleiding Bouw Regio Eindhoven en werd de oude oostelijke perceelsgrens gemarkeerd met een beuken haagje. Ook plaatste de SHEV een informatieplaquette.

Kunstwerk

Om de herinnering aan de mensen die hier begraven liggen op passende wijze tot uitdrukking te brengen nam het gemeentebestuur het initiatief om daarvoor een kunstwerk te plaatsen. In de collegevergadering van 26 februari 1993 viel het besluit op advies van de kunstcommissie om de Eindhovense kunstenaar Henk Oddens te vragen om een ontwerp te maken.⁴⁵

Niet alleen het ontwerp, maar ook de keuze voor de plaats werd aan de kunstenaar overgelaten.

Oddens lichtte zijn ontwerp als volgt toe:

---

⁴⁵ Op 17 november 1993 werd besloten formeel opdracht te verstrekken om tot vervaardiging en plaatsing over te gaan.

Op den Rösheuvel

Uitgangspunt is de schepping van de mens vanuit het verzamelen van stof uit de vier windstreken. De openheid en de spits verwijzen naar de hoop die daarmee is verbonden.

Ook de keuze van het materiaal (gepolijste zwarte graniet) versterkt het beleven van een zekere tijdloosheid en bezinning.

Het herinnerings- en verwijzingsaspect kan worden versterkt door het symbool in de voet.

Het kunstwerk heeft een rechte en robuuste buitenvorm met een open structuur waarbinnen de spits de verbinding van de aarde met de hemel aangeeft. Dit verwijst naar zowel de betekenis van opstanding als van levensboom.

In deze hoofdelementen ervaart men de associatie met de vroegere functie van deze locatie als kerkelijke plaats.

(Deze associatie sluit aan op het zichtbaar maken van de contouren van het voormalig kerkje door de andere betrokkenen.)

Kleur-, vorm- en materiaalkeuze zijn tevens afgestemd op de huidige kenmerken van de locatie:

- de twee soorten majestueuze beuken op een vlak terrein;*
- de functie als groenvoorziening voor de woonomgeving.*

Het monument is onderhoudsarm en vandalismebestendig.

Voor de situering is een punt gekozen waarin het monument de aanwezige elementen van deze ruimte met elkaar verbindt.

Op maandag 16 mei 1994 werden zowel het kunstwerk als het historisch monument met een feestelijk tintje aan de gemeente overgedragen.

Op den Rösheuvel

Wie liggen hier begraven?

Tot 1892 werden hier de overledenen uit Veldhoven van alle gezindten begraven. Sinds 1810 vormde Veldhoven samen met Meerveldhoven één gemeente, maar Meerveldhoven had zijn eigen kerkhof aan de Polkestraat. Vanaf de invoering van de burgerlijke stand in 1811 zijn de overledenen na te gaan. Vóór die tijd zijn er de volgende registers bewaard gebleven:

In het archief van de schepenbank van Veldhoven, Blaarthem en Zeelst bevinden zich inschrijvingen over de periode 30 april 1656 – 13 december 1674 echter met hiaten.⁴⁶ Het meest uitgebreid is de administratie van de koster-schoolmeester over de periode 1730 -1810.⁴⁷ Helaas is er geen onderscheid gemaakt tussen de begravingen in de kerk en op het kerkhof.

De 19^e eeuwse begraafregisters zijn niet meer aanwezig. Toen in 1991 het proces van de opheffing werd ingezet bleek het aanwezige protestantse register niet verder terug te gaan dan 1925. Vanaf dat jaar bleken 53 begravingen te zijn geregistreerd waarvan de jongste uit 1986. Omdat daarvoor de wettelijke grafrust van tien jaar nog niet was verstreken was ontheffing nodig om tot overplaatsing naar de Hoge Boght over te kunnen gaan.

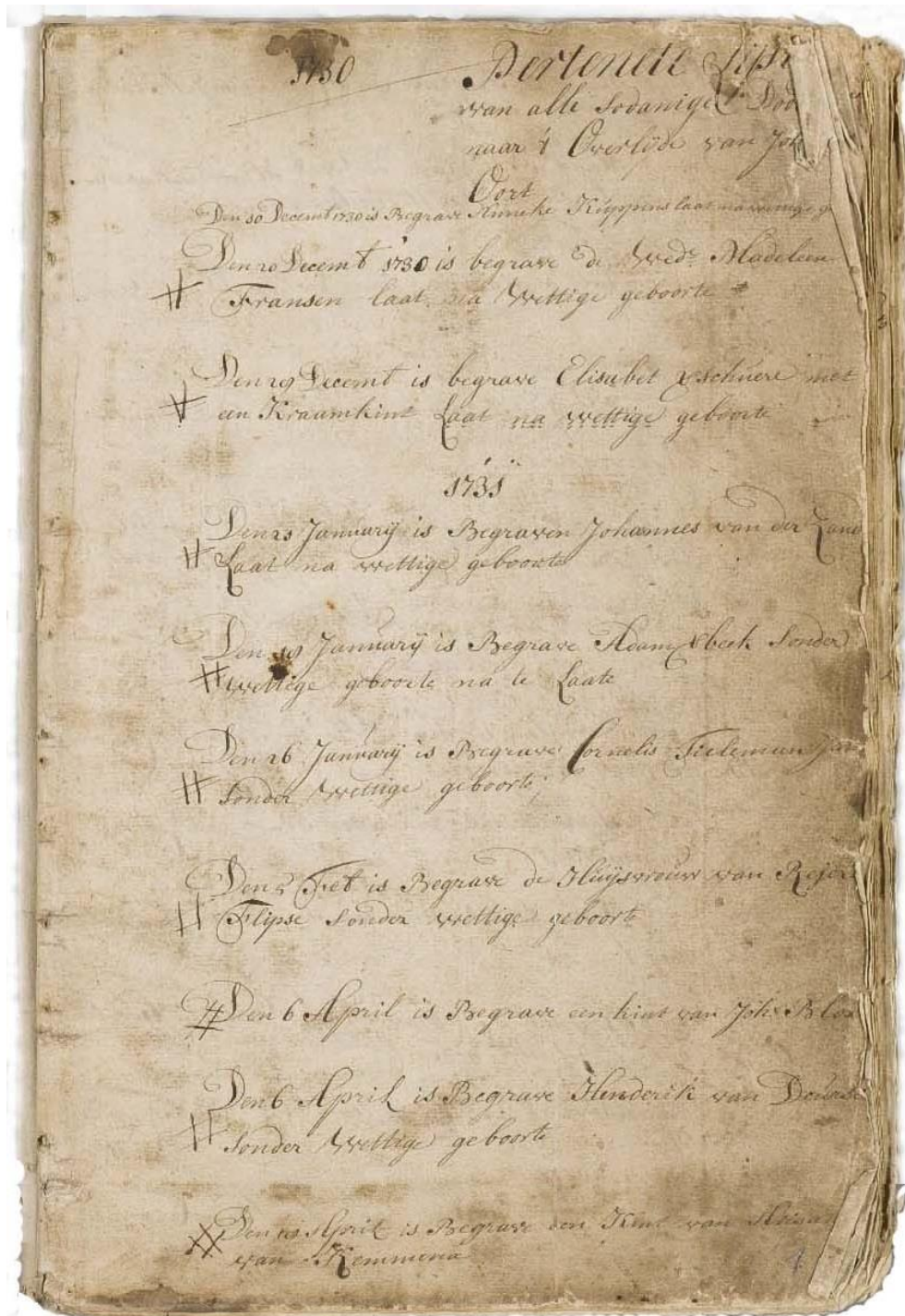
---

⁴⁶ RHCE, inv. 43.8: 30 april 1656 – 13 dec 1674 (f. 59-73); 2 dec 1660 – 29 dec 1660 (f. 168); 1669 (f. 170) en z.j. f. 169

⁴⁷ RHCE, inv. 43.14: 10 dec 1730 -27 dec 1810 (f. 1-83v)

Op den Rösheuvel

Eerste bladzijde uit het begraafboek van de schoolmeester-koster, beginnend in december 1730.

Op den Rösheuvel

Bronnen en literatuur:

1. 'De Oude Kerkhof' in d'Ekker te Veldhoven, een archeologische verkenning, J.F.C.M. Bijnen en drs. J.P.J. Lijten, 1994, Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven.
2. 'De H. Ceciliakerk' van Veldhoven-Dorp', Stichting Veldhoven-Dorp Historisch bekeken, 2016.
3. 'Kerken van Heren en Boeren, Bouwhistorische verkenningen naar de middeleeuwse kerken in het kwartier Kempenland', Herman Strijbosch, 1995, Stichting Brabants Heem.

versie 1.0

oktober 2018

© 2018 W.L.P. Coolen

Op den Rösheuvel

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

De naasting van de kerk in 1798.

Bron: RHCe, archief Gemeentebestuur Veldhoven, 1517-1810

Inv. 3101 Register van de resoluties van afzonderlijke en gecombineerde vergaderingen van de corpora van de dorpen Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, 1798-1810, folio 12 e.v.

Wij ondergeteekende alle leden tot het gereformeerd Kerkgenootschap behorende en in Veldhoven woonagtig, met eene commissie uit de leden tot het Roomsche Kerkgenootschap behorende alle hier woonagtig, ten bij zijn en overstaan van deeze municipaliteit vergadert zijnde, ten einde over te maakenen schikkingen, het te cedeeren ende te transporteeren kerkgebouw der voormalig heerschende kerk alhier te contracteeren en over een te komen verclaaren met de voorgemelde commissie van 't Roomsche Kerkgenootschap in der minne en met vollen genoegen te zijn over een gekomen ende tot den afstand van vermelden kerkgebouw op de navolgende conditien en voorwaardens beslooten te hebben:

Ten eersten wordt bedongen en is geaccordeert dat den kerkhoff, en de daar op en omstaande boomen zullen gemeen blijven aan de beijde Kerkgenootschappen, gelijk ook de begraafplaatsen op het zelve.

Ten tweede dat voortaan niemant meer in de kerke alhier zal mogen begraven worden, maar op den kerkhof, de algemeene begraafplaatsen der beijde Kerkgenootschappen zal moeten begraven worden.

Ten derde zal de kerkvloer wel mogen opgehoogt worden, dog er zal nauwkeurig agt gegeven worden, dat de beenderen der aldaar begravenliggende dooden niet gehindert worden, oneer aangedaan of geweld door dol en woest werken gepleegt worden.

Ten vierde wordt bij de leeden tot het gereformeerd Kerkgenootschap behorende bedongen en bij de commissie ent Roomsche gesinde leeden geaccordeert aan de gereformeerde leeden dat zij in eigendom zullen blijven behouden twee banken welke als nog in de kerk zijn met de Beijbels en Boeken.

Ten laatste word aan de Predicant der gereformeerde godsdienst ten gebruijke vergund de pastorijehuijsinge om die onverhindert te blijven bewoonen onder die conditie dat hij in plaats van 60 guldens huur jaarlijks nu nog int vervolg meer zal behooren te betaalen dan 40 guldens jaarlijks, blijvende de reparatien als voor heen

Op den Rösheuvel

aan de gemeente van Veldhoven in gevolge van welke conditien voorwaarden en over eengekoominge zoo verclaaren wij al verders mits dien en bij deezen te cedeeren te transporteeren ende in vollen en vrijen eigendom af te staan aan en ten behoeven van het Roomsch Kerkgenootschap alhier het kerkgebouw bij het voormaals heerschende Kerkgenootschap gebruikt, met alle zijne appendentien, dependentien, papieren documenten chartes en wat verder dat voormeld kerkgebouw conserneerd, gelijk de commissie uit de leeden tot het Roomsch Kerkgenootschap behoorende insgelijk verclaard het gemelde gebouw voor en naamen van hun kerkgenootschap over te neemen, zoo en in dier voegen als hier vooren geconvenieerd zijn.

Verders verclaaren de transportanten het Roomsch Kerkgenootschap te stellen in den volkoomen eigendom actueele en reëele possessie om daar mede te doen handelen en daar over te disponeeren na haar goed dunken en welgevallen, alzoo zij transportanten daar aan geen regt, actie nog eigendom meer reserveeren in geenerlij manieren, belovende en aanneemende bij deze dat zij transportanten dit voorgemelde kerkgebouw met alle op en dependentien voor alle op en aanspraak tegen alle en eensegelijk zullen indemneeren en bevrijden, verbinden de daar voor hunne goederen als naar regten zullende van deeze over eenkooming en gedaane afstand aan elk kerkgenootschap alhier een extract gegeven worden om zig daar van ten allen tijden ende desnoods te kopnnen bedienen.

Actum Veldhoven den derde November 1700 agt en neegentig ten overstaan van Jan Somers president, Wouter van den Eijnden en Arnoldus van den Wildenberg, scheepenen.

(w.g.)

H. v.d. Eijnden Cor: Elsen A. v.d. Linden J. Somers W. v.d. Eijnden A. v.d. Wildenberg	D. van Hensbeek predikant te Veldhoven Blaarthem en Gestel A. van Meurs ouderling W. Holleman B. A. Scriba J. Hanenwinckel
---	---

BIJLAGE 2

Aantallen begravingen in de periode 1855-1920

Bron: RHCe, archief Gemeentebestuur Veldhoven, 1811-1921

Inv. 3319 e.v. collectie gemeenteverslagen

jaar	katholiek	protestant ⁴⁸	algemeen
1855			"gemiddeld worden daarop jaarlijks begraven 23 groote en 7 kleine lijken begraven"
1856			
1857			
1858			
1859			
1860			
1861			
1862			
1863			
1864			
1865			
1866			
1867			
1868			
1869			
1870			
1871			21
1872			
1873			\\ /
1874			V
1875			26
1876			23
1877			13
1878			22
1879			16
1880			19
1881			16
1882			18
1883			23

⁴⁸ Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, bijeengebracht door A.J. van der Aa onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden, Gorinchem 1848:

De Herv., die er ongeveer 40 in getal zijn, behooren tot de gem. Veldhoven-Blaarthem-Gestel-Oerle-Wintelre-Zeelst-en-Mereveldhoven, welke hier in de kom eene kerk heeft, zijnde een klein, steenen gebouw, met eenen houten toren, doch zonder orgel.

Op den Rösheuvel

1884			24
1885			24
1886			18
1887			11
1888			28
1889			25
1890			23
1891			22
1892	gesloten	1	0
1893	-	1	0
1894	-	0	0
1895	-	1	0
1896	-	1	0
1897	-	0	0
1898	-	2	0
1899	-	3	0
1900	-	2	0
1901	-	2	0
1902	-	1	0
1903	-	2	0
1904	-	2	0
1905	-	1	0
1906	-	3	0
1907	-	1	0
1908	-	2	0
1909	-	3	0
1910	-	1	0
1911	-	0	0
1912	-	0	0
1913	-	0	0
1914	-	3	0
1916	-	2	0
1917	-	?	? (totaal: 30 in gem. Veldh.-Meerv.)
1918	-	?	? (totaal: 49 in gem. Veldh.-Meerv.)
1919	-	?	? (totaal: 59 in gem. Veldh.-Meerv.)
1920	-	2	0

BIJLAGE 3

De scheidingsakte van 4 februari 1904

Bron: RHCe, 15236 Johannes Franciscus Henricus de Wit, notaris Veldhoven, 1867-1908, minuutakten, 1867-1908 inv 116, akte nummer 31

Namens de Hervormde kerk:

1. Hendrik Willem Platteel, sigarenfabrikant, kerkvoogd
Hendrikus van der Schans, landbouwer, notabele van het kerkbestuur
Johannes Leonardus Joling, landbouwer, notabele van het kerkbestuur
Bijgestaan door Willem Mulder, predikant

Namens de r.k. parochie:

2. Hubertus Josephus Achterbergh, pastoor
Hendricus van der Sanden, landbouwer, kerkmeester
Ivo Rooijers, landbouwer, kerkmeester

Beide kerkgenootschappen bezitten onverdeeld ieder voor de helft de begraafplaats genaamd "de oude kerkhof", kadastraal A nummer 743, groot 24 aren en 47 centiaren, geschat op f. 486,- in zijn geheel. Het eigendom blijkt uit een akte van 3 november 1798 en "staande bovengemeld perceel mitsdien abusief kadastraal ten name van de gemeente Veldhoven en Meerveldhoven"

Bij deze willen partijen overgaan tot scheiding en deling welke in onderling overleg is tot stand gekomen:

- I. Aan de Hervormde Kerkelijke Gemeente van Veldhoven; een gedeelte oost afgepaald van gemeld perceel waaronder begrepen de daarbij behorende laan of dreef met al de op dat gedeelte en op gezegde laan of dreef staande opgaande boomen; alles groot volgens afpaling circa acht aren zeventien centiaren en geschat op eene waarde van twee honderd vier en tachtig gulden vijf en zeventig cents. Zij is slechts gerechtigd voor een bedrag van twee honderd drie en veertig gulden. Zoodat zij te veel geniet en moet uitkeeren een bedrag van een en veertig gulden vijf en zeventig cents
- II. aan de Roomsche Catholieke Parochiale Kerk van Veldhoven.
  1. Een gedeelte west afgepaald van het te verdeelen perceel, met al de op dat gedeelte staande opgaande boomen, groot voor dat gedeelte volgens afpaling circa zestien aren en dertig centiaren, geschat op eene waarde van twee honderd een gulden vijf en twintig cents.
  2. De uitkeering te doen door de Hervormde Kerkelijke Gemeente ad een en veertig gulden vijf en zeventig cents tesamen met het der Roomsche Catholieke Parochiale Kerk competeerende ad twee honderd drie en veertig gulden.

Op den Rösheuvel

Wijders verklaarden comparenten in hunne gemelde hoedanigheid alsnog te zijn overeengekomen:

1. Dat bij deze ten behoeve van het gedeelte toebedeeld aan de Roomsche Catholieke Kerk van Veldhoven vermeld en ten laste van het gedeelte toegescheiden aan de Hervormde Kerkelijke Gemeente als vermeld wordt gevestigd de erfdienstbaarheid van weg- welke erfdienstbaarheid zal worden uitgeoefend over bovengemelde laan of dreef en over het westelijk gedeelte van het lijdende erf onmiddellijk grenzende tegen het heerschende erf ten einde over dat gedeelte mede toegang te hebben tot een gedeelte ter grootte van circe een are veertig centiareen afgepaald in den noord-oostelijken hoek van het bij deze aan de Roomsche Catholieke Parochiale Kerk toebedeelde perceel en grenzende onmiddellijk aan dat toegescheiden aan de Hervormde Gemeente- welk laatst gezegd gedeelte door de Roomsche Catholieke Kerk bij eene nadere op te maken acte van verkoop en koop.....zal worden afgestaan aan de Gemeente Veldhoven en Meerveldhoven om ten behoeve dier gemeente te dienen tot algemeene begraafplaats.
(dan wordt gesteld dat de erfdienstbaarheid ook voor dat gedeelte zal gelden)
2. Dat de opstand van het huisje, het zogenaamde lijkenhuisje, is daargesteld door en ten koste van de Gemeente Veldhoven en Meerveldhoven en als zoodanig het eigendom is dier gemeente.
3. Dat door de Hervormde Kerkelijke Gemeente op de grensscheiding der respectievelijk toegescheidene gedeelten, ten haren kosten zal moeten worden daargesteld een heg, eigendom zijnde en blijvende van laatstgemeld kerkgenootschap, welke heg echter door gemelde Kerkgenootschappen elk aan hunne zijde en ten hunne koste zal moeten worden onderhouden en geknipt volgens plaatselijk gebruik-zullende door het Roomsche Catholiek Kerkgenootschap op het aan laatstgemeld toebedeelde perceel geene hoog opschietende boomen noch heggen of ander houtgewas mogen worden geplant dan op een afstand van twee meter van bovenbedoelde hegge.
4. Dat het aan de Hervormde Kerkelijke Gemeente uitdrukkelijk is verboden om gedurende de eerste vijftig jaren te rekenen van af heden, lijken van leden hunner Kerkelijke Gemeente te begraven op een gedeelte afgepaald in den zuid-oostelijken hoek van het aan haar toegescheidene perceel op welk gedeelte lijken van Roomsche Catholicken begraven liggen, noch dit laatstgezegde gedeelte als begraafplaats hunner kerkelijke gemeente in te richten binnen gezegd tijdsverloop-zullende mitsdien deze verbodsbepaling na verloop van vijftig jaren te rekenen van af dagteekening dezer acte vervallen.

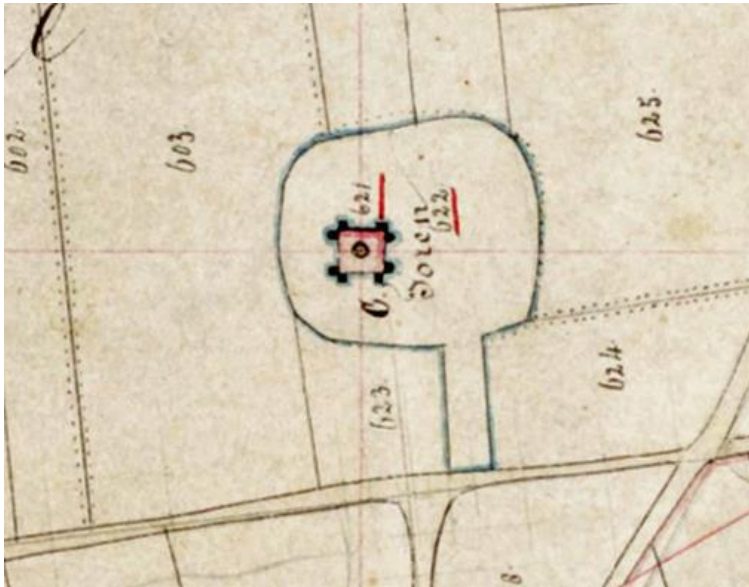
BIJLAGE 4

Kadaster

kadastrale kaart Veldhoven sectie A

nummer 621 toren 107 m² (suppl 7 en 8 nummer 33)

nummer 622 kerkhof 2340 m²

gemeente Veldhoven artikel 297

rk. gemeente Veldhoven artikel 242 en 295

ger. gemeente Veldhoven artikel 243 en 296

Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, bijeengebracht door A.J. van der Aa onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden. [Gorinchem 1848]

De R.K. , die er 950 in getal zijn, onder welke 660 Communicanten, maken eene gem. uit, welke tot het vic.apost. van 's-Hertogenbosch, dek. van Eindhoven, behoort, en tot 1846 door eenen Pastoor is bediend geworden.

De oude parochiekerk ingewijd, onder aanroeping van de H. Cecilia, stond ¼u. noordwaarts van het dorp in den akker, het was een kruisgebouw, voorzien van eenen toren. Die parochie-kerk is in 1798 weder het eigendom der R.K. geworden, doch deze hebben er geen dienst in verrigt, en zijn verpligt geweest, uit hoofde van haren vervallen toestand, haar in 1815 af te breken, welk lot de toren in 1833 mede ondergaan heeft. In 1834 is alhier met behulp eener Rijks-Subsidie van 5000 guld., en milde bijdragen der ingezetenen, in het midden van het dorp, een schoon en prachtig kerkgebouw, met eenen toren, gesticht, in hetwelk op den 23 October 1833 de eerste godsdienstoefening is

Op den Rösheuvel

verrigt, en welk kerkgebouw, op den 1 Julij 1845, door Z.D. Hoogwaardigheid Joannes Zwijsen, Bisschop van Gerra, plegtig is ingewijd geworden.

De Herv., die er ongeveer 40 in getal zijn, behooren tot de gem. Veldhoven-Blaarthem-Gestel-Oerle-Wintelre-Zeelst-en-Mereveldhoven, welke hier in de kom eene kerk heeft, zijnde een klein, steenen gebouw, met eenen houten toren, doch zonder orgel.